

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE European Tool Kit

jako souprava nástrojů pro vývoj mezigeneračního vzdělávání na úrovni vysokoškolského vzdělání

Účelem je představit Vám nejlepší zkušenosti a získané poznatky v oblasti mezigeneračního vzdělávání, jež byly získány v projektu ADD LIFE. Máte-li zájem o to, aby se Vaše univerzita otevřela studujícím různých generací a chcete-li zjistit, jak se generace mohou učit od sebe navzájem, naleznete v tomto nástroji užitečné informace.

<http://add-life.uni-graz.at>

add-life@uni-graz.at

Education and Culture

Socrates

Grundtvig

A D D

LIFE

Full Partners: Co-ordinator: University of Graz (AT); Brno University of Technology (CZ); Goldsmiths University of London (UK); Summer University of Jyväskylä (FI); University of Pécs (HU); University of A Coruña (ES); EUCEN – European University Continuing Education Network (BE) | **Associate Partners:** Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. in cooperation with Municipality Deutschlandsberg (AT); Association of Third Age Universities, Czech Republic (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); University of Kiel (DE); Educators' Center Association – House of Civic Communities (HU); UDP – Provincial Association of Pensioners and Retired Persons from A Coruña (ES); EAEA – European Association for the Education of Adults (BE)

Projekt "ADD LIFE – zvyšování kvality života díky mezigeneračnímu vzdělávání za podpory univerzit" je podporován v rámci programu Socrates Grundtvig Evropské komise. Grundtvig 1-projekt č.: 229596-CP-1-2006-1-AT-GRUNDTVIG-G1

OBSAH

- P Předmluva**
- 01** *Franz Kolland*
Proč potřebujeme mezigenerační vzdělávání?
- 02** *Franz Kolland*
Co je mezigenerační vzdělávání ve vysokoškolském kontextu?
- 03** *Anneli Hietaluoma*
Jak vytvářet a dlouhodobě udržovat sociální partnerství
- 04** *Isabel González-Abraldes, José Carlos Millán Calenti, Ana Maseda*
Jak využívat sociální partnerství na podporu inkluзивity
- 05** *Petr Vavřín, Mary Claire Halvorson*
Jak oslovovat mezigenerační skupiny
- 06** *Valéria Pavluska, Raymond Thomson*
Jak utvářet studijní prostředí, aby umožnilo mezigenerační studijní zkušenosti
- 07** *Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger*
Jak vyjednat mezigenerační studijní program
- 08** *Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger*
Jak zajistit kolaborační mezigenerační studijní procesy?
- 09** *Marcus Ludescher, Hannes Strempl*
Moderovaný vývoj nabídky se studenty – zkušenosti vyučujících
- 10** *Valéria Pavluska*
Jak utvářet metody hodnocení výkonu pro studenty v mezigeneračních skupinách
- 11** *Raymond Thomson*
Jak vytvářet evaluační metody pro mezigenerační studium
- 12** *Pat Davies, Petr Vavřín, Anneli Hietaluoma, Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher*
Jak vyjednávat zápočtové body (kredity) pro mezigenerační studium
- 13** *Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher*
Potenciální role univerzit v dalším vzdělávání tutorů pro aktivní občanské angažmá a placenou práci
- 14** *Andrea Waxenegger*
Budoucí oblasti pro občanské angažmá a placenou práci
- 15 Anotovaná bibliografie**
- A Annex A:**
Projekt ADD LIFE a partnerství
- B Annex B:**
Učební modul občanské společnosti: Čemu se mladí občané mohou přiučit od starších aktivních občanů. Mezigenerační učební proces s univerzitní podporou
Učební modul kultura: Dějiny umění a interpretace umění. Základní koncepty dějin umění, historické a kulturní kontexty umění
Učební modul zaměstnanost a mentoring: Mentor senior – jak sdílet znalosti a zkušenosti s mladšími
Učební modul zdravotnictví: Kardiovaskulární rizikové faktory
Učební modul informační společnost – digitální gramotnost: multimediální komunikace
Učební modul udržitelnost a rozvoj: Nástroje a metody udržitelnosti při změnách v regionech a podnikání

Vydavatel: Univerzita ve Štýrském Hradci, Štýrský Hradec, Rakousko, 2008
Editor: Dr. Andrea Waxenegger jménem konsorcia projektu ADD LIFE, Univerzita ve Štýrském Hradci, Rakousko
Univerzita ve Štýrském Hradci, Centrum dalšího vzdělávání, Universitaetsplatz 3, 8010 Štýrský Hradec, Rakousko
Telefon: ++43/316/380-1101; Fax: ++43/316/380-9035
Design, Typeset & Layout: Roman Klug, Univerzita ve Štýrském Hradci
Překlad: AMULETT, Mag. Hana Scheider & Mag. Ladislava Baxant-Cejnar
Citace: Waxenegger, A. jménem konsorcia ADD LIFE (Ed.) (2008): ADD LIFE European Tool Kit pro vývoj mezigeneračního studia na univerzitách a vysokých školách. Štýrský Hradec
© konsorcium ADD LIFE, 2008; články: autoři
Elektronická verze tohoto dokumentu je k dispozici na webové stránce projektu na: <http://add-life.uni-graz.at>

Za obsah publikace odpovídá výlučně autor. Publikace nereprezentuje názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejím obsahem.

Tento dokument lze používat a kopírovat pro nekomerční účely, za předpokladu, že zdroj je uveden.

Download-PDF ISBN: 978-3-9502601-2-0

Tato příručka slouží jako nástroj projektu ADD LIFE.

Externí poradce

Prof. Dr. Franz Kolland, Univerzita ve Vídni, Rakousko

Externí evaluátor

Prof. Dr. Raymond Thomson, Centrum celoživotního vzdělávání, Univerzita v Strathclyde, Skotsko, Velká Británie

Projektová webová stránka: <http://add-life.uni-graz.at>

Ohlédnutí se...

Myšlenka k tomuto projektu dlouho uzrávala. Hlavním zájmem, který nás všechny spojoval (a stále spojuje), bylo odstranit společenské vyloučení starší generace z (vysokoškolského) vzdělání. Přemýšleli jsme, jak bychom jakožto zástupci univerzit spolu se zainteresovanými skupinami i samotnými studenty mohli vyvinout nové a inovační studijní příležitosti. Od počátku jsme se zaměřovali na zkoumání „mezigeneračního“ studijního prostředí, kdy senioři i mladší studenti pracují společně, vycházejíce z předpokladu, že tato situace může být pro akademické studium velice plodnou. Během projektu jsme se zabývali přesunem od „studia ve vysokoškolském věku“ k „mezigeneračnímu studiu“ a myšlenkou „mezigeneračního studia“ jako takového – což představuje výzvu již samo o sobě. Určitý čas si vyžádala nutnost vyjasnit koncepty a nalézt společnou bázi chápání v projektovém týmu. V experimentální části projektu jsme vyvinuli **šest tematických modulů** k hlavním tématům Evropské agendy. Důležité bylo, aby byl funkční i obsah modulů: naučit se, jak se stát tutorem specifického tématu anebo moderátorem či mentorem, schopným spolupracovat na tématu s ostatními. Rovněž jsme společně se studenty vyvinuli **šest moderovaných otevřených modulů**.

Smyslem bylo ve společném procesu dohodnout obsah a studijní rámec modulů s potenciálními cílovými skupinami, zahrnujícím různé generace (mladší a starší účastníky, kteří společně vypracovávají nový modul). Studenti byli povzbuzováni k tomu, aby formulovali individuální výsledky učení a dohodli se na studijních výsledcích i jako skupina.

Podle našeho názoru jsme dosáhli prvního velkého kroku směrem k pochopení toho, co znamená mezigenerační studium v kontextu vysokoškolského vzdělání, jak ho lze vyvíjet a jaké další kroky by naše instituce a sociální partneři měli učinit k odstranění hranic, jež v současné době takovéto iniciativy brzdí.

Naše zkušenosti, úvahy a doporučení jsou posbírány v této publikaci jakožto **základním dokumentu** pro budoucí vývojovou práci. Obsahuje sbírku stručných článků, které se zabývají:

1. otázkou mezigeneračního vyučování a vzdělávání v univerzitním vyučování,
2. otázkou, jaká by mohla být potenciální role při školení tutorů pro různé oblasti dobrovolné a honorované práce a
3. různými aspekty moderovaného kolaboračního vytváření mezigeneračních univerzitních kurzů zahrnujících popisy tematických modulů ADD LIFE, které byly vyvinuty v tomto projektu.

Stručné články, zdůrazňující specifické aspekty vývojové práce byly koncipovány za účelem jejich využití pro aktivity v oblasti personálního vývoje.

Pohled do budoucnosti...

Do všech našich článků jsme zahrnuli konkrétní doporučení pro budoucí vývojovou práci. Dovolte mi, abych zde shrnula některé hlavní body. Konsorcium ADD LIFE poskytuje následující doporučení s důrazem na tyto zásady:

1. mělo by se provádět **více teoretické a experimentální práce v oblasti „mezigeneračního vzdělávání v prostředí vysokoškolského vzdělání“**. Učinili jsme první krok, ale pohybujeme se na tenkém ledě. Demonstrovali jsme, že profitovat mohou studující stejně jako instituce, a že to rozhodně stojí za námahu. Jednoznačně však potřebujeme fundovanější teoretické přístupy, pedagogické koncepty a adekvátní didaktické pomůcky.
2. instituce vysokoškolského vzdělání by měly více **spolupracovat se sociálními partnery** včetně studentů, což je časově náročné a drahé, podle našeho názoru se však jedná o dobrou investici, ze které bude z dlouhodobého hlediska profitovat celý vzdělávací sektor. Sociální inkluze lze dosáhnout pouze na bázi spolupráce.
3. **studující mají být považováni za partnery**; studující mají být vyzýváni k tomu, aby se sami podíleli na vývoji těchto aktivit a angažovali se v potřebách mezigeneračního a otevřeného vzdělávání, čehož je třeba mnohem více než sofistikovaných marketingových technik a konzultací v oblasti vzdělávání.
4. metody návrhů pro mezigenerační a otevřené vzdělávání ve smíšených věkových skupinách a hodnocení výsledků dosažených studujícími by měly být zahrnuty do **personálního vývoje** v institucích vysokoškolského vzdělávání; instituce by měly zvážit, jaké **organizační změny** by mohly pomoci otevřít nové cesty.
5. instituce vysokoškolského vzdělání by měly prozkoumat, jak by samy mohly **podpořit studenty při vývoji nových životních konceptů v pozdějším věku**, zamyslet by se měly rovněž nad tím, jak se stát tutorem a mentorem / moderátorem ve svém prostředí; měly by studující podporovat při získávání vědomostí, dovedností, kompetencí a postojů, aby byli schopni uvádět tyto nové životní koncepty do reality.

*Dr. Andrea Waxenegger
koordinátorka projektu ADD LIFE*

Autoři...

Dovolte mi, abych Vám stručně představila autory:

Dr. Pat Davies je ředitelkou projektů v EUCEN – European University Continuing Education Network. Je uznávanou odbornicí v University Lifelong Learning (ULLL) (Univerzita celoživotního vzdělávání) a v oblasti uznávání experimentálního vzdělávání na evropské úrovni. Je autorkou celé řady článků v ULLL.

Isabel González-Abrales je klinickou psycholožkou, titulu master dosáhla v klinické gerontologii na University of A Coruña ve Španělsku. Její aktivity zahrnují vědu i učení, je koordinátorkou a vyučující v programu master v klinické gerontologii na University of A Coruña ve Španělsku a asistenční činnost jako klinická psycholožka v Adult Day Care Center „La Milagrosa“ (Centrum denní péče pro seniory). Díky účasti v různých výzkumných projektech disponuje rozsáhlými zkušenostmi s prací se seniory

Mary Claire Halvorson je ředitelkou oblasti Professional Development a Head of European Liaison at Goldsmiths University of London ve Velké Británii. Má rozsáhlé zkušenosti s vývojem programů pro dospělé a v projektovém managementu. Je rovněž členkou Board of LLinE – Lifelong Learning in Europe.

Anneli Hietaluoma je rektorkou Summer University of Jyväskylä, Finsko. Od roku 1990 je zodpovědná za programy Univerzity třetího věku. Od této doby je rovněž členkou Council of the Finnish Universities of the Third Age. Mnoho let pracovala v radě AIUTA a je činná v různých dalších mezinárodních sítích.

Prof. Dr. Franz Kolland, Univerzita Vídeň, Rakousko, je sociolog (těžisko empirický výzkum) se zaměřením na sociální gerontologii (studium v pozdějším věku, biografie, stárnutí, životní styly, využívání nových technologií) a vzdělávací sociologii.

Dr. Marcus Ludescher je akademickým koordinátorem pro další a celoživotní vzdělávání na Univerzitě ve Štýrském Hradci v Rakousku. V Centru dalšího vzdělávání je především zodpovědný za vývoj konceptů a nabídek „Univerzity třetího věku“.

Dr. Ana Maseda má evropský PhD v biologii a je odbornicí v oblasti výzkumné metodologie. Její aktivity na University of Coruna ve Španělsku zahrnují vyučování, jako koordinátorka programu PhD „Ageing, Advances and Research“; výzkum v různých oblastech jako např. molekulární a biologické změny ve vztahu k neurodegenerativním patologiím a validace hodnotících prostředků pro neurodegenerativní patologii seniorů.

Prof. Dr. José Carlos Millán Calenti je doktor lékařských věd a řádný profesor gerontologie a geriatry na University

of A Coruña ve Španělsku. Jeho aktivity zahrnují: oblast vyučování jako vedoucí programu Master a expert na oblast klinické gerontologie, výzkum jako vedoucí programu PhD „Ageing, Advances and Research“ a v různých výzkumných a vývojových projektech v oblasti neurodegenerativní patologie a informačních a komunikačních technologií pro seniory, ale také asistenční činnost: jako expert v oblasti geriatry v Adult Day Care Center „La Milagrosa“, jež se specializuje na patologie starších občanů s dependencí.

Dr. Valéria Pavluska již přes 15 let vyučuje obor občanská společnost/neziskový sektor a neziskový management a marketing. Podílela se na otázkách v neziskové oblasti v Maďarsku s podporou Mott-Foundation; RE-ETGACE a DOLCETA. Je rovněž autorkou publikace o neziskovém sektoru.

Hannes Strepfl je expertem v oblasti pedagogiky. Má zkušenosti jako projektový manager v Technologickém centru Deutschlandsberg GmbH a pracuje i jako poradce v rodinném poradenském centru ve Štýrském Hradci, Rakousko.

Prof. Dr. Raymond Thomson je zástupce ředitele Centre for Lifelong Learning of the University of Strathclyde, Skotsko, Velká Británie. Rovněž pracuje s organizací Better Government for Older People (BGOP), která je podřízena kanceláři náměstka premiéra. Zastává celou řadu důležitých národních a mezinárodních funkcí jako např. generální tajemník EUCEN, UK National Treasurer of the Universities Association for Continuing Education, and Secretary of the Scottish Universities Association for Lifelong Learning.

Prof. Ing. Dr. Petr Vavřín, Brno, Vysoké učení technické, Česká republika, dříve vedl Ústav automatizace a měřicí techniky, prorektor pro vnější vztahy a rektor Vysokého učení technického v Brně. Byl viceprezidentem EUCEN a v současné době zastává funkci prezidenta Asociace Univerzit třetího věku v České republice.

A na závěr bych se ráda také představila. Mým oborem jsou vzdělávací vědy/vzdělávání dospělých a organizační vývoj. Jsem ředitelkou Centra dalšího vzdělávání na Univerzitě ve Štýrském Hradci, Rakousko a v současnosti také členkou představenstva AUCEN-Austrian University Continuing Education and Staff Development Network. Kromě toho jsem spoluzakladatelkou, členkou a koordinátorkou rakouské expertní skupiny pro studium v pozdějším věku.

Jménem všech autorů upřímně doufám, že Vás tento nástroj inspiruje a poslouží Vám při vlastní vývojové práci.

*Dr. Andrea Waxenegger
editorka jménem konsorcia ADD LIFE*

Franz Kolland

Přehled

Vzdělávací gerontologie a praxe vzdělávání dospělých jsou konfrontovány s otázkou, zda seniory považovat za skupinu se „speciálními požadavky“ či nikoliv, to znamená, zda vzdělávání, nabízené této skupině by mělo být rozdělené (věková segregace) či spojené (věková integrace) podle věku. Věková integrace znamená, že v posluchárně se nacházejí různé věkové skupiny. A v této souvislosti vyvstává ještě jedna závažnější otázka: Opravdu potřebujeme mezigenerační vzdělávání? Pro své přesvědčení o hodnotě mezigeneračních aktivit se přívržencům mezigeneračního vzdělávání někdy stává, že ignorují skutečnost, že i dnes existují společenství, kde je stále intaktní přirozená výměna mezi generacemi.

Oč jde?

První mezigenerační programy se vyvinuly na konci 60tých let minulého století jako reakce na rostoucí sociálně-kulturní oddalování mladší generace od starší, jež se stále více začalo projevovat i v rodinách. Příčinou byla měnící se společensko-ekonomická situace. Tato stále rostoucí separace zabraňovala interakci mezi mladými a staršími členy, ústila v izolaci seniorů a podporovala vytváření mýtů a stereotypů uvnitř generací.

Generace žijí každá ve vlastním uzavřeném světě. Základní rozdíly ve zkušenostech mezi nimi vytvářejí bariéry. Debaty o vztazích mezi mladou a starší generací zdůrazňují především individuální problémy v oblasti sociálního zabezpečení, a to pak vede k tomu, že jsou prezentovány spíše jako konkurenti v boji o veřejné prostředky než jako partneři.

Kontakty mezi mladými a seniory slábnou a také každodenní práce, nutná pro zabezpečení životních potřeb, přestává být považována za společný úkol. V dnešní kultuře se vytváří stále pestřejší pluralita zájmů a aktivit. Kontakt mezi členy obdobných věkových skupin se ještě zintenzivňuje, zatímco sociální kontakty a vztahy mezi lidmi různého věku se postupně vytrácejí, takže začíná vznikat „strukturální věková segregace“. Rostoucí počet bezdětných párů, lidé žijící bez partnera, tzv. singles, a nové formy bydlení snížily počet příležitostí pro mezigenerační kontakt a podporu, a tento proces bude pokračovat i v budoucnosti. To vše je důvodem, proč se rozdílné zkušenosti různých generací musí stát předmětem studia, které může přispět k překonání vzniklé generační propasti.

Hlavní důvody mezigeneračního studia

Věkové stereotypy jako výzva; sdílení studijních zkušeností mladých a starších může otevřít cestu ke společenské integraci seniorů. Komunikace a kontakty mezi skupinami nabízejí příležitosti pro vytváření nových vazeb. A to zase může vést k novým příležitostem pro společnou práci v institucích, svépomocných organizacích a nových společenských hnutích.

Společenský kapitál; nerovný přístup k pozitivnímu společenskému kapitálu zvyšuje riziko společenského vyloučení. Mezigenerační studium vytváří podmínky, které pomáhají vyvíjet mezigenerační spojovací články: rozšiřuje, obohacuje a opravuje sociální sítě a vytváří důvěru, která je základem vztahů, ovlivňuje vývoj sdílených norem a hodnot tolerance, porozumění a respektu, působí na individuální chování a postoje, které ovlivňují participaci na životě společnosti.

Kognitivní stimulace; existují důkazy, že účast v mezigeneračních programech vede ke zlepšení paměťových i jiných kognitivních schopností. Mnohé studie zdůrazňují pozitivní dopad mezigeneračních programů na život mladých, jiné zase podtrhují vzájemný přínos pro mladé stejně i pro starší. V mnoha programech senioři nejsou ani tak příjemci služeb jako spíše mentoři, lektori, rádci, přátelé nebo kouči.

Společenský vývoj; mezigenerační změny mohou obnovovat sociální sítě, vyvíjet společenské kapacity a vytvářet společenství, zahrnující všechny věkové skupiny. Mezigenerační programy koření v pevné víře v to, že na tom budeme všichni lépe – jako jednotlivci, rodiny, společenství i společnost - budou-li existovat příležitosti pro vzájemnou interakci, vzdělávání, podporu, ale i péči obou věkových skupin o sebe navzájem.

Vzdělávání a praxe; mezigenerační výměna se soustředí na (doposud nevyužitý) potenciál starších spoluobčanů. Primární pozornost se nesoustředí ani tak na společné vzdělávání, jako na společnou práci k dosažení společného cíle. Společný cíl spojuje generace a společenské skupiny a vede k mezigeneračnímu vzdělávání. Lze očekávat, že vzdělávání se projeví jako výsledek vertikálních a horizontálních generačních vztahů. Mezigenerační výměna má jak chronologickou dimenzi, jako např. předávání kulturních a společenských norem, tak i přemosťující dimenzi, jako je vývoj porozumění pro osoby v jiné společenské pozici.

Proč mezigenerační vzdělávání ve vysokoškolském vzdělání?

Politickým pozadím pro mezigenerační vzdělávání ve vysokoškolském vzdělání je „Světové prohlášení k vysokoškolskému vzdělání pro dvacáté první století“ (World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century“ (UNESCO 1998), ve které se zdůrazňuje, že „vysokoškolské vzdělání musí zůstat maximálně otevřené všem, kteří úspěšně dokončili středoškolské vzdělání nebo jeho obdobu, anebo vykazují vstupní kvalifikace, a to *v kterémkoli věku* a bez jakékoliv diskriminace“ (článek 3[b]).

Mezigenerační vzdělávání ve vysokoškolském vzdělání je ovlivňováno mnoha vývojovými směry v oblasti vzdělávání ve třetím věku. Od sedmdesátých let min. století nacházíme koncepty stimulující starší spoluobčany, aby se zapojili do „normálních“ studijních programů, ale i speciální nabídky jako např. Univerzitu třetího věku (U3A). Všechny tyto programy se zaměřují hlavně na seniory.

Důvody, které podporují mezigenerační vzdělávání různých věkových skupin ve vysokoškolském a univerzitním prostředí, čerpají z teze o generační podobnosti. Gerontologický výzkum demonstruje jistou obdobnost v učebních postojích mladších a starších studentů. I přes rozdíly ve vzdělání, pohlaví a stavu existují mnohé společné rysy. Obě skupiny vědí, co chtějí, obě vyvíjejí vliv na styl a obsah kurzu a obě skupiny jsou schopny své studium velice dobře organizovat.

Důležité jsou rovněž zkušenosti a profesionální schopnosti starších studentů. Porovnáváním života a profesionálních zkušeností s obsahem studia, jsou starší studenti lépe schopni srovnávat teorii a praxi a uvádět je do vzájemného protikladu.

Jiným aspektem mezigeneračního vzdělávání ve vysokoškolském vzdělání je specifický způsob vzdělávání. Akademické studium je průzkumným a sebeřídícím způsobem vzdělávání a jako takové daleko přesahuje hranice vědomostního vzdělávání. V průzkumném vzdělávání může docházet nejen k reflexi životní zkušenosti, specifické pro danou generaci, ale mohou se otevírat i nové dialektické stezky a být vytvářen prostor pro vyvíjení modelů aktivního občanství. Důraz by měl být kladen především na dialog mezi teorií a zkušeností. V akademickém studiu by měla existovat šance pro kombinaci subjektivních zkušeností s teoretickými vědomostmi.

Franz Kolland

Úvod

Mezigenerační vzdělávání považuje vztahy mezi mladou a starší generací za stejně důležité jak pro obě věkové skupiny tak i pro celou společnost.

Mezigenerační vzdělávání

- se týká interdependence a reciprocity,
- je důležité pro provádění společných aktivit a pro vzájemné srůstání – jinými slovy – vztah je více než pouhá interakce,
- se vztahuje výlučně ke zkušenostem různých věkových skupin nebo generací,
- se orientuje na sdílení zkušeností tak, aby se využilo specifických schopností každé generace,
- je koncipováno tak, aby se začalo kriticky přemýšlet o tom, že stereotypy omezují schopnost vnímat individuální rozdíly mezi lidmi a generalizace nikdy nejsou zcela správné,
- se snaží působit proti negativním stereotypům, které jsou spojeny se stárnutím a zohledňuje míru kompetence starší generace a její význam pro vzdělávání mladých. Mezigenerační vzdělávání má za úkol vyvinout pochopení pro postoje jiných generací a korigovat je správným směrem, bude-li třeba.

Mezigenerační vzdělávání neznamena

- že je jen spolu několik generací – pouhá společná přítomnost nestačí,
- že každý vzdělávací proces, který zahrnuje jak mladou tak i starší generaci nutně představuje případ mezigeneračního vzdělávání,
- jen transfer vědomostí.

Mezigenerační vzdělávání může být definováno jako reciproční vzdělávací vztahy a interakce mezi mladými a seniory.

Základní principy

Mezigenerační programy spojují mladou a starší generaci a iniciují pro všechny prospěšnou výměnu zkušeností. Podporují vytváření vztahů napříč generacemi, podněcují kulturní výměnu a poskytují pozitivní systémy sociální podpory. Obecně se mezigenerační vzdělávání zakládá na socio-antropologickém konceptu, který zahrnuje proces učení mezi prarodiči, rodiči, dětmi a vnuky. Pojem mezigenerační znamená zapojení členů dvou nebo více generací do vzdělávacích aktivit, které jim potenciálně pomohou uvědomovat si různé generační perspektivy. Mezigenerační vzdělávání umožňuje involvovaným věkovým skupinám chápat perspektivy jiné zúčastněné věkové skupiny, jednotlivci tak mohou sbírat nové zkušenosti. Znamená to spolupráci při dosahování společných cílů a možnost změny. Naopak pojem multigenerační bývá obvykle používán v obdobném, ale mnohem širším smyslu: znamená to sdílet aktivity nebo vlastnosti mezi generacemi, aniž by nutně docházelo k interakci nebo vzájemnému ovlivňování. Mezinárodní konsorcium mezigeneračních programů definuje mezigenerační programy jako „sociální prostředky, které vytvářejí účelnou a kontinuální výměnu zdrojů a vzdělávání mezi příslušníky starší i mladé generace“ (Mezinárodní konsorcium mezigeneračních programů).

Mezigenerační vzdělávání přesahuje pouhé zdůrazňování strukturovaných programů intervence. Zahrnuje sociální a institucionální postupy, kulturní a společenskou praxi a úsilí o environmentální design, jehož cílem je podporovat mezigenerační zapojení. Přispívá k vytváření koheznějších společností. Zahrnuje všechny společenské vrstvy a zakládá se na pozitivních zdrojích, které si mohou mladá i starší generace nabídnout sobě navzájem i svému okolí.

Mezigenerační vzdělání se z velké části uskutečňuje neformálně, na příklad když hovoříme s prarodiči nebo jinými staršími příbuznými nebo rodinnými přáteli. Pro seniory se vzdělání uskutečňuje obvykle v neformálním prostředí spíše než formou formálních vzdělávacích aktivit a je vedeno spíše vlastním zájmem a potřebou než formálními požadavky. Můžeme se však učit rovněž prostřednictvím

organizovanějších nebo plánovanějších aktivit. Školy a církve často organizují dobrovolné skupiny školáků, kteří navštěvují domovy pro seniory anebo staré lidi doma. Příklady mezigenerační praxe zahrnují také starší spoluobčany, kteří jsou mentory mladých a pomáhají jim zvýšit si sebevědomí a dosáhnout lepších výkonů. Mladí zase pomáhají starším získat nové dovednosti. Anebo mladí a starší spolupracují na environmentálních projektech či využívají umění a dramatu jako prostředku pro získávání většího porozumění a respektu pro sebe navzájem, ale také schopnosti ovlivňovat širší společnost.

Mezigenerační vzdělávání sahá od programů zakládajících se na myšlence práce pro ostatní, ať už jde o děti, mládež nebo starší spoluobčany, až ke vzdělávacím programům, kde jsou prvořadou prioritou pro spolupráci a vzájemná prospěšnost.

Mezigenerační vzdělávání by mělo dodržovat tři zásady:

- společné učení (komunikativní učení),
- vrstvené učení (komplexní učení) a
- učení se od sebe navzájem (dialogické učení).

Pro dodržení těchto zásad je důležité, aby mezigenerační vzdělávací projekty nebo akce nepřekročily určitou velikost. Mezigenerační vzdělávání není možné provádět ve velkých skupinách. Pro mezigenerační vzdělávání je důležitá komunikace, a proto nesmí být skupiny větší než 30 osob. Rovněž rovnováha různých generací ve skupině je důležitá. Jestliže jsou starší osoby v menšině, je jejich přijetí do skupiny maximum, v což ohledně interakce můžeme doufat, komunikace se však neuskuteční. Na druhou stranu přítomnost velkého počtu seniorů povede k přílišnému zdůrazňování zkušeností, což zabrání změně.

Body, na které je nutno dbát při mezigeneračním vzdělávání

- Provádění mezigeneračních programů je pracovně náročná činnost, která obvykle vyžaduje honorovaný profesionální personál a podporu institucí, ochotných poskytnout prostor a nutné vybavení pro to, aby práce mohla být vykonávána dobře. Hlavní pozornost mezigeneračního vzdělávání se nesoustředí na tradiční roli prarodičů a model péče o staré členy rodiny. Programy se liší co do vzdělávacího prostředí a zlepšují povědomí o multigenerační společnosti.
- V mezigeneračním vzdělávání musí být akceptována různost metodologických přístupů s ohledem na politickou, sociální a kulturní situaci regionu. Hlavním diskusním bodem je přístup orientovaný na učitele versus sebeřídící vzdělávací přístupy. Namísto pokusů o zavádění metodologií by měly být před implementací mezigeneračního vzdělávání vypracovány podrobné analýzy potřeb studujících.
- Kulturní rozdíly mohou vytvářet bariéry pro mezigenerační aktivity. Studující si musí být jak vědomi svého kulturního pozadí, tak i ochotni překonávat hranice vlastního horizontu. Různé kulturní kódy zahrnují riziko nepochopení a v nejhorším případě mohou vést k zásadním komunikačním problémům.
- Mezigenerační vzdělávání je konfrontováno s reaktivací tradičních forem sdílení a vzdělávání, jestliže se členům pedagogického sboru nepodaří akceptovat a stimulovat reflexivní učební postoje, orientované na získávání nových náhledů. Mezigenerační vzdělávání by mělo být více než vzájemná akceptace, mělo by představovat komunikační reciprocitu.

Anneli Hietaluoma

Přehled

Na úvod se budeme stručně zabývat konceptem „sociálního partnerství“ při vývoji mezigeneračního vzdělávacího prostředí ve vysokoškolském kontextu. V další části následuje popis modelu angažované spolupráce v Jyväskylä s cílem vytváření a udržování sociálních partnerství na Univerzitě Třetího věku v Jyväskylä.

Oč jde?

Pojem „sociálního partnerství“ je zde používán pro prostředí, ve kterém jsou různé instituce nebo typy institucí, zastupující různé zainteresované skupiny, zapojeny do vývoje, anebo přesněji: kolaborační design mezigeneračního učení ve vysokoškolském kontextu. Za sociální partnery jsou považovány:

- **sociální partnerství mezi institucemi vysokoškolského vzdělání, jejich odborníky a institucemi coby zainteresovanými skupinami na evropské, národní, regionální a instituční rovině:** Nezávisle na zřejmé potřebě vnést „evropskou dimenzi“ do vzdělávacího prostředí se odborníci musejí snažit najít způsob, jak spoluprací dosáhnout skutečné „evropské nadhodnoty“. Jiná volba není. Evropský systém vysokoškolského vzdělání s optimálními šancemi pro všechny studenty se stane realitou pouze tehdy, jestliže se odborníci a zainteresované skupiny na evropské úrovni zapojí do strukturované profesionální výměny názorů, zkušeností a expertíz a do kontinuálního, strukturovaného konzultačního procesu o obsahu a pedagogických přístupech.
- **sociální partnerství mezi institucemi vysokoškolského vzdělání a studenty:** Aby bylo v oblasti vysokoškolského vzdělání možné uspokojit potřeby cílových skupin, je nutno vytvářet partnerství s (potencionálním) studenty. Není to otázka dokonalého „marketingu“. Zapojit zástupce skupin studentů do vývojové práce na mezigeneračních vzdělávacích prostředích a poskytnout jim v průběhu a po ukončení vzdělávacího procesu hodnotící stanovisko, je rozhodně způsobem vytváření nového partnerství. Mělo by zde tedy být stručně zmíněno, že mezigenerační vzdělávací prostředí mohou vytvářet sociální partnerství mezi studenty věkově smíšené skupiny. Mezigenerační vzdělávací systémy mohou nabízet nástroje pro vytváření nové mezigenerační sociální sítě mimo „normální“ rodinnou strukturu. A to by jistě mělo být předmětem dalšího zkoumání.

Je třeba se naučit, jak vytvářet a dlouhodobě udržovat sociální partnerství s různými skupinami uvnitř i mimo instituce vysokoškolského vzdělání – znamená to budání trvalých vztahů, a tyto vztahy, mají-li být prospěšné pro všechny zúčastněné, je třeba profesionálně řídit. Vystává zde zkrátka potřeba organizovaného vzdělávání na úrovni institucí vysokoškolského vzdělání.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

V konsorciu ADD LIFE byla zastoupena celá paleta různých modelů sociálních partnerství a prostřednictvím nových prvků docházelo k zintenzivňování nebo obohacování spolupráce: jako rovnocenní projektoví partneři zde spolupracovalo pět univerzit a letní univerzita s evropskou organizací. Projektové partnerství zahrnuje rovněž sedm přidružených partnerů, zastupujících např. univerzitu (Univerzitu v Kielu), společnost ve vlastnictví obce (Technologické centrum Deutschlandsberg GmbH / Deutschlandsberg), národní platformu (Asociace Univerzit třetího věku, Česká republika), svaz důchodců (Association of Retired and Pensioners from A Coruña) a evropskou neziskovou asociaci (European Association for the Education of Adults – EAEA). Kromě formálních partnerství při vývoji učebních a moderovaných otevřených modulů se však větší či menší mírou účastnily také jiné organizace a odborné instituce jako rakouské spolkové ministerstvo sociálních věcí a Spolek pro ochranu spotřebitelů (Štýrský Hradec), Servis pro trh práce (Štýrský Hradec), zastřešovací asociace občanských organizací (Pécs) nebo Národní svaz spotřebitelů (Pécs).

Případová studie Letní univerzita Jyväskylä

Jeden z hlavních faktorů úspěchu University of the Third Age (UTA) (Univerzity třetího věku (U3V)) Jyväskylä je aktivní spolupráce mezi městem Jyväskylä, univerzitou v Jyväskylä a the Summer University of Jyväskylä. Role každého partnera je jasně definovaná.

Město Jyväskylä: z hlediska města byla činnost U3V uznána jako důležitá forma preventivní péče o seniory. Jyväskylä proto finančně podporuje U3V Jyväskylä (od 1989). Díky této podpoře se U3V Jyväskylä podařilo udržet studijní poplatky na velice rozumné výši, takže programy mohou být skutečně „otevřené pro všechny“.

Univerzita v Jyväskylä zdarma nabízí studijní prostory v hlavním kampusu pro potřeby U3V, což znamená roční úspory ve výši několika tisíc eur. Nájem je hrazen pouze za místnosti, kde je organizováno počítačové školení pro seniory (oddělené projektové financování). Intelektuální podpora poskytovaná univerzitou je rovněž maximálně důležitá. Hlavní fakulty jsou aktivně zastoupeny v managementu U3V. Spolupráce s finským Centrem pro interdisciplinární gerontologii je velice intenzivní. Management univerzity vysoce hodnotí aktivity U3V a považuje ji za součást vzdělávání dospělých v univerzitě celoživotního vzdělávání v Jyväskylä. Jako součást univerzity je do managementu a provádění vzdělávání na U3V zapojena také Open University.

The Open University (OU) je zastoupena v managementu a v plánovací skupině (výzkumný člen) na U3V. Přednášející z OU každoročně pracují jako učitelé v různých seminářích. Kromě toho jsou studenti U3V na začátku každého semestru informováni o studii na OU a kontaktní informace na organizátory je vytištěna v brožuru U3V.

The Summer University of Jyväskylä je zodpovědná za vývoj, financování a administraci a jak za národní, tak i mezinárodní vztahy v U3V. Jako vzdělávací instituce činná v oblasti vzdělávání dospělých dostává the Summer University státní příspěvky v závislosti na vyučovacích hodinách, poskytovaných pro U3V.

Naším úkolem v ADD LIFE bylo vytvořit modul „kultury“ pro mezigenerační skupiny studentů, o které budou mít v ideálním případě zájem studenti U3V Jyväskylä a OU. Tento druh spolupráce byl tedy rovněž velice zajímavý z hlediska národního vývojového projektu Univerzit Třetího věku (2006-2008), kde je jedním z úkolů definovat profily činnosti U3V jako „speciální formy otevřené nabídky univerzitního a vysokoškolského vzdělání“, jelikož U3V byla v roce 1991 uznána Ministerstvem školství.

Toto partnerství bylo tedy dobrou volbou, protože jsme si uvědomovali, že věk účastníků bude sahat od velice mladých studentů až po seniory z U3V. Z důvodu zajištění diversity studijních skupin a zachování prvku dobrovolné práce jsme se obrátili na Art Museum of Jyväskylä (Muzeum umění) a informovali se, zda by se nechtělo stát partnerem. Téma našich modulů se setkala s velkým zájmem, protože v muzeu pracovala skupina dobrovolných muzejních průvodců (tutorů) a osob, které chtěly školit dobrovolné průvodce, aby byli schopni doprovázet do muzeí a na výstavy příslušníky stejné generace, handicapované osoby, děti nebo přistěhovalce.

Závěry

- Sociální partnerství mezi různými skupinami subjektů zahrnující i studenty jsou hlavním faktorem ve zlepšování kvality nabídek pro všechny studující včetně studentů přicházejících individuální cestou.
- Instituce vysokoškolského vzdělání musí absolvovat proces organizačního školení, chtějí-li vytvářet a udržovat trvalá sociální partnerství. Jelikož existuje celá řada typů nejrůznějších sociálních partnerů, dochází v oblasti sociálního partnerství ke vzniku komplexního systému s velkým rizikem selhání, popř. nedosažení požadovaných cílů partnerství.

Doporučení

- Za účelem dosažení společného cíle zlepšování kvality mezigenerační nabídky pro netradiční studenty a seniory musejí být sociální partnerství pečlivě a dlouhodobě plánována: Je důležité znát partnerské instituce a jejich cíle a v každém případě jasně definovat role a kompetence. Velice důležité je detailně diskutovat o cílové skupině a potřebách studentů – cílová skupina musí být v zájmu všech partnerů. V ideálním případě zde vzniknou dlouhodobá partnerství.
- Aby partnerství dosahovala vysoké kvality, je nutno je pečlivě sledovat a profesionálně řídit. Zaměstnanci musejí získávat podporu při získávání schopností tato nová partnerství vytvářet a řídit.

Isabel González-Abraldes, José Carlos Millán Calenti, Ana Maseda

Přehled

Čerpaje ze zkušeností projektu ADD LIFE, zkoumá tento článek otázku, jak jsou v systému vysokoškolského vzdělání využívána sociální partnerství na podporu inkluзивity.

Oč jde?

Pojem „sociálního partnerství“ je zde používán pro prostředí, ve kterém jsou instituce nebo druhy institucí zastupující různé zainteresované skupiny zahrnuté do vývoje mezigeneračního vzdělání v kontextu vysokoškolského vzdělání. Účelem této formy sociálního partnerství je podpora sociálního zapojení „znevýhodněných skupin“ studentů do institucí vysokoškolského vzdělání a rovněž vývoj vzdělávacích prostředí, ve kterých budou podporovány sociálních sítí mezi účastníky. Pojem „znevýhodněný“ nemusí nutně implikovat nedostatek předchozího formálního vzdělání, ale může znamenat znemožněný přístup ke vzdělávacím příležitostem a nabídkách z důvodu kvůli vysokého věku a/nebo vysokých finančních nákladů. Za účelem podpory společenské inkluзивity by do vývoje nových mezigeneračních vzdělávacích prostředí měly být zapojeny příslušné zainteresované skupiny, a to ne pouze v rané plánovací fázi, ale během celého implementačního a evaluačního procesu. Spolupráce s partnerskými institucemi, jak uvedeno výše, přispěje k účinnějšímu náboru účastníků. Podpora inkluзивity je rovněž důležitým tématem ve vzdělávacím systému samotném. Vzdělávání mladé i starší generace, jež se zakládá na spolupráci, pomůže zabránit vytváření negativních postojů vůči stáří a přispěje k odbourání negativních obrazů, které generace o sobě navzájem mohou mít. Mezigenerační programy jsou tedy důležitým mechanismem, který se může cíleně zabývat „věkovou problematikou a stářím“. Z perspektivy sociální integrace koření v myšlence společnosti pro všechny generace, zakládající se na solidaritě a reciprocitě. Tutoři a moderátoři musejí vytvořit systém, který podporuje inkluзивitu a uznává nejen individuální různost (každý student má najít vzdělávací příležitost, která mu bude vyhovovat), ale také různost sociálních skupin a jejich přístupů ke vzdělání. Všechny tyto snahy by měly ústít nejen v inkluзивní vzdělávací systémy, ale také – prostřednictvím vzdělávání ve věkově smíšené skupině – do vytváření nových mezigeneračních vztahů mimo tradiční rodinné struktury a tudíž vytvářet nová sociální partnerství v řadách studentů.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

V ADD LIFE byla sociální partnerství už do samého počátku vytvářena zapojováním zástupců zainteresovaných a jiných skupin (někteří se statutem „přidružených partnerů“) včetně potenciálních studentů do vývojového procesu v lokálních projektových týmech. Na příklad Štýrský Hradec spolupracoval s Technologickým centrem ve vlastnictví obce, Brno spolupracovalo s Národní asociací univerzit třetího věku a Pécs se Svazem vzdělávacích center – Domem občanských společenství). Smíšená sociální partnerství samozřejmě ovlivňovala vzdělávací systémy a cílové skupiny modulů, jež byly vyvíjeny a pilotovány v projektu: V Brně např. (mladému) lektorovi pomáhali dobrovolníci, kteří byli sami (mladšími) seniory a měli dobré počítačové znalosti, v Jyväskylä se dobrovolníci pracující v muzeu jako průvodci (nebo zájemci o tuto práci) učili spolu se studenty U3V a studenty Otevřené univerzity. Pécs rovněž zapojil – kromě studentů a starších aktivních občanů – experty, zástupce a podporovatele, kteří pracují pro občanskou společnost, anebo se zabývají občanskými tématy.

Případová studie Univerzita A Coruña

Na podporu inkluzivity ve vývoji mezigeneračních modulů ADD LIFE využívala Gerontologická výzkumná skupina (GRG) na Univerzitě A Coruña (UDC) dlouhodobé sociální partnerství s Gerontology Research Group (GRG) of the University of A Coruña (UDC).

Hlavním cílem UDP byla mimo jiné sociální podpora seniorů a studium různých opatření na zlepšení jejich kvality života. UDP spolupracuje při provádění svých aktivit s administrativními, pracovními a sociálními institucemi a jinými organizacemi a veřejnými a soukromými institucemi. Rovněž provozuje gerontologický komplex „La Milagrosa“, který má 70 denních uživatelů a 64 lůžek pro trvalé obyvatele a je uznávaným výzkumně vývojovým střediskem.

Toto sociální partnerství započalo v roce 1999 a bylo obnoveno a rozšířeno v roce 2003. Původní dohoda mezi UDC a UPD poskytovala příležitost pro výměnu vědomostí a pro vědecký výzkum, např. je UDC v La Milagrosa schopno vyučovat a provádět výzkum.

Od 2001 zahrnuje UDP do svých aktivit také management gerontologických zdrojů a poskytlo tak UDC příležitost přivést do managementu experty z oblasti gerontologie z GRG, manažer centra La Milagrosa je také ředitelem GRG. UDC a UDP považují za společný cíl podporovat spolupráci za účelem kulturního, vědeckého a technologického vývoje s cílem praktického uplatnění znalostí ve prospěch společnosti. Oba partneři profitují: UDC, protože má centrum, kde může aplikovat vyvinuté produkty a technologie a UDP protože může zlepšit kvalitu svých služeb.

V projektu ADD LIFE bylo sociální partnerství využíváno pro podporu inkluzivity a sice tak, že moduly byly vyvíjeny a pilotovány spolu s UDP jakožto důležitou zainteresovanou skupinou, znevýhodnění studenti seniori byli získáváni z řad členů UDP a také tím, že byli zapojeni do vývoje nových nabídek (moderovaný otevřený model).

Závěry

- Instituce vysokoškolského vzdělání ve většině evropských zemí investovaly značnou duševní námahu do snahy zvýšit sociální integrativnost (inkluzivitě) svých institucí, ale většinou hlavně s ohledem na sociální původ, pohlaví a mezinárodní původ studentů. Věk a studijní typy nebyly v podstatě zohledňovány. Vzdělávání ve věkově smíšených skupinách není etablováno jako součást vzdělávací politiky těchto institucí.
- V institucích vysokoškolského vzdělání až doposud záleželo na lektorovi a moderátorovi, zda budou iniciovat sociální partnerství a utvářet je tak, aby podporovala inkluzivitě. Bez systematické instituční podpory by to však mohlo překračovat možnosti jednotlivých lektorů.
- Studenti často nejsou zvyklí na to, aby se účastnili vývoje nových nabídek a na začátku nechápou, proč by měli (myslí si, že by instituce měly samy vědět, co chtějí nabízet), jak by tato spolupráce mohla fungovat a čím mohou přispět do vývojové práce. Zkušenosti ukazují, že ve vzdělávacím prostředí jsou studenti více zvyklí na „konkurenční“ model studia („kdo ví více“, „kdo je nejlepší“) a nejsou obeznámeni s výhodami kolaboračního studia.

Doporučení

- Instituce vysokoškolského vzdělání by měly hlouběji prozkoumat zapojení zainteresovaných skupin do opatření na podporu a propagaci inkluzivity ve vysokoškolském vzdělání všeobecně a do vývoji mezigeneračního studia zvlášť. Jedná se o institucionalizovanou partnerství, která vyžadují pečlivý management.
- Inkluzivita nepředstavuje výzvu pouze na institucionální rovině, ale také ve vývoji vzdělávacího prostředí. Lektori a moderatori na to musejí být připraveni a musí se jim dostat podpory v práci se zástupci zainteresovaných skupin. Cílem je vytvářet studijní prostředí, která budou splňovat studijní požadavky a vyhovovat stylu všech účastníků. Vyučující a moderatori si navíc musejí uvědomovat, že některá vzdělávací prostředí jsou pro iniciování a vytváření udržitelných sociálních sítí mimo učebnu podnětnější než jiná. Musí aktivně podporovat kolaborační, ne konkurenční studium.
- Pro vývoj inkluzivního mezigeneračního vzdělávání ve vysokoškolském vzdělání je nutné zapojit také budoucí studenty, což je časově náročné a obvykle to zahrnuje i dobrovolnou práci. Instituce by proto měly přemýšlet nad dalšími stimuly pro ty, jež se do těchto procesů rozhodli investovat svůj čas a energii.

Petr Vavřín, Mary Claire Halvorson

Přehled

Tento článek se zaměřuje na to, jak mezigeneračními studijními nabídkami oslovit věkově smíšené skupiny.

Oč jde?

Měly by být pečlivě prozkoumány tradiční profesionální marketingové metody a kanály v oblasti školení a vzdělávání včetně toho, „co by se zvláště mělo či nemělo“, aby bylo možno určit, jak jich nejlépe využít ve prospěch komunikace ve věkově smíšených skupinách. Jestliže se zabýváme marketingem vzdělávacích příležitostí, potřebujeme strategii, která zahrnuje marketingovou směs produktů, ceny, reklamy a místa. Slovo „směs“ podtrhuje důležitost rovnováhy; např. jestliže je zastoupena pouze jedna věková skupina, je skupina nevyvážená a řešením by možná mohlo být změnit metodu provádění a nabízet způsob, který lépe vyhovuje uživateli, zlepšit kvalitu reklamy anebo změnit jiný důležitý aspekt jako např. cenu. Mezigenerační vzdělávání v univerzitním prostředí však představuje skutečnou inovaci a tyto marketingové techniky brzy narážejí na hranice svých možností.

- **Segmentovaný marketing:** Jak oslovovat „věkově smíšenou skupinu“? Obecně je nutno všem zúčastněným vysvětlit, co znamená mezigenerační vzdělávací prostředí ve vysokoškolské instituci (úroveň, cíle, studijní metody, uznání, předpoklady, výhody). Abychom předešli výhradám seniorů i mladších studujících, potřebujeme na míru stříženou nabídku zahrnující informace a poradenství. Marketingové plány pro nabídky mezigeneračního studia by měly dostát potřebám jak externích, tak i interních cílových skupin. Znamená to nezapomínat na vlastní starší vysokoškolské a univerzitní zaměstnance a mladší skupiny tradičních studentů. Semináře, které obvykle přitahují osoby určité věkové skupiny, mohou být využity k obeznámení účastníků o šancích a výhodách mezigeneračního studia.
- **Studenti jako partneři:** Případové studie v tomto Tool Kit demonstrují důležitost vytváření vztahů v rámci sociálních partnerství mezi lektory a studenty a mezi studenty samotnými, a to i ve fázi plánování kurzu. Znamená to chápat potřeby a přání cílového trhu a komunikovat způsobem, který osloví všechny věkové skupiny. Vytváření nových sociálních sítí mezi staršími a mladšími studenty je jedním ze základních cílů mezigeneračního studia a účastníci, kteří jsou považováni za partnery, mnohem snadněji vyvíjejí vlastní koncept jako „partner pro ostatní“ (než jen jako „konzument“).

- **Internet a nová média:** Existují obavy, že využívání internetu může vést k vyloučení starších spoluobčanů. Velice důležité je zvážit vytvoření marketingového plánu pro mezigenerační studijní programy, aby se zvláště pro osoby „ve třetím věku“ zjednodušil přístup do internetu. Velice dobře se osvědčilo vytváření cílových publikací, které jsou určeny různým věkovým skupinám a mají je přesvědčit o výhodách toho, co jim toto zapojení přinese. Využívat lze všech druhů médií, jako např. blogy, noviny, rádio a televize. Speciálně pro potřeby seniorů lze připravit nízkonákladové brožury, kde budou uvedeny různé zkušenosti nebo případové ministudie, které zdůrazní, že kvalita života se účastí v programu může zlepšit.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

Kromě využívání marketingového materiálu jako např. modulové letáky v národním jazyce (rozdávané na univerzitě a případným zájemcům) a osvědčených marketingových kanálů dané instituce (maily seznamům příjemců, webová stránka, reklamy v příslušných novinách a magazínech) se účastníci projektu ADD LIFE pokoušeli vzbudit zájem o účast v mezigeneračním studiu tak, že přímo kontaktovali členy cílové skupiny, tzn. mladší studenty denních studijních směrů a skupiny seniorů a snažili se jim detailně vysvětlit eventuální pracovní náplň i to, co se od účastníků mezigeneračního studia očekává. Maximálně důležité bylo získat účastníky z různých věkových skupin, takže se moduly nabízely v různých prostředích a stanoviště relokalovala v závislosti na věkové skupině. „Otevřená reklama“ sama o sobě není schopna zaručit požadované mezigenerační studijní prostředí.

Případová studie Univerzita třetího věku, Vysoké učení technické Brno

Mezigenerační vyučování představuje moderní trend ve vzdělávání seniorů. V rámci kurzu ADD LIFE Multimediální komunikace Univerzity třetího věku na Vysokém učení technickém v Brně jsme se pokusili aplikovat základní principy tohoto přístupu do oblasti informačních a komunikačních technologií.

Zjistili jsme, že společné vyučování pro mladší studenty a seniory je přínosem pro obě strany. Při vytváření segmentovaných, na míru střížených marketingových opatření je však důležité dobře znát cílové skupiny a kurzy pouze „neprodávat“, ale předem – a také v průběhu – upozorňovat na specifické aspekty mezigeneračního studijního prostředí, abychom zabránili nedorozuměním a vyhnuli se případným problémům. Vůči mladším studentům jsme tedy zdůrazňovali možnost čerpat ze životních zkušeností seniorů, díky mezigeneračnímu aspektu pro ně bude snazší chápat problémy, kterým jsou starší spoluobčané vystaveni. Na druhé straně jsme se seniory diskutovali o tom, že podle zkušeností víme, že přítomnost mladších studentů jim pomůže odbourat zábrany při práci s moderní technologií a senioři zvláště ocení spontánnější reakce svých mladších spolustudentů.

Pokud jsme v různých věkových skupinách chtěli propagovat myšlenku mezigeneračního vzdělání, bylo nejdříve důležité provést podrobnou analýzu potřeb různých věkových skupin a požadavků, které jsou na ně kladeny. A nyní detailnější pohled na obě skupiny – mladé studenty a seniory – jejich vyučující. Důležité je sdělit studentům juniorům, že se od nich vyžaduje schopnost pozorně a trpělivě naslouchat a chápat i možná na první pohled banální problémy, kterým čelí senioři. Mohou si tak poměrně rychle získat důvěru seniorů.

Musejí vědět, jak motivovat. Někdy je snadnější motivaci najít, než ji potom také udržet. Učitelé byli připraveni to, že musí mladším studentům zprostředkovat motivační metody. Mladí studenti musejí být schopni pomáhat při odhalování možností seniorů, měli by jim pomoci hledat nové příležitosti pro jejich vývoj. Co se týče seniorů, můžeme konstatovat, že většina studentů ještě pracuje na svém osobním vývoji a je otevřena všemu novému. Učitelům je nutno klást na srdce, aby se snažili o vytváření vztahů, které se zakládají na vzájemné důvěře, podpoře a respektu, aby aktivně naslouchali, kladli správné otázky, snažili se jasně určit, popsat a pak také dosáhnout cíle vyučování. Musejí umět motivovat své studenty a snažit se o to, aby se jejich motivace nevytratila, mají monitorovat pokrok, který studenti učiní a je-li to nutné, přizpůsobovat se novým potřebám, musí být schopni pracovat se zpětnou vazbou svých mladých studentů i seniorů, nesmějí se uzavírat novým myšlenkám a nápadům a musí studenty povzbuzovat při překonávání překážek.

Na základě zkušeností v mezigeneračním vyučování můžeme konstatovat, že zpočátku velice formální kontakty vytvořené mezi mladšími studenty a seniory během počítačového kurzu, přerostly rámcem institučního vzdělání a obě skupiny se často setkávají na různých společenských akcích, atd. i ve volném čase.

Závěry a doporučení

- Doporučujeme integrovanou marketingovou strategii, vzájemně závislou na smíšeném studijním přístupu, který odpovídá vysokoškolské instituci 21. století.
- Tradiční marketingová opatření neosloví dostatečné množství účastníků mezigeneračních programů. Marketing mezigeneračního studia musí podtrhnout výhody pro všechny zúčastněné generace. Se studenty by se ve studijním prostředí mělo jednat jako s „partnery“. Šance poznat společné vlastnosti a podělit se o životní příběh napříč generacemi je vhodnou odpovědí na měnící se populační strukturu v Evropě. Znamená to přemostňovat propasti mezi generacemi a navzájem sblížovat příslušníky různých evropských kultur.
- Budoucí studenti jsou nedílnou součástí mezigeneračního studia a vývoje marketingového plánu. Semináře, které obvykle přitahují příslušníky určitého věkového segmentu, mohou informovat účastníky o mezigeneračních nabídkách. Marketingové plány mezigeneračních studijních příležitostí by se měly obracet na interní i externí posluchače a zaměstnance. Fokus na veřejné zapojení a větší účast může být zintenzivněn vhodným nábořem v řadách vlastních zaměstnanců dané vysokoškolské instituce i mezi mladšími skupinami řádných studentů.

Jak utvářet studijní prostředí, aby umožnilo mezigenerační studijní zkušenosti

Valéria Pavluska, Raymond Thomson

Přehled

„Studovat ve věkově smíšené skupině je výborné, protože je tu soustředěno hodně informací, zkušeností, myšlenek a nápadů.“ Tato slova studenta v jedné rakouské věkově smíšené skupině ukazují, že mezigenerační učení je zábavným a poučným způsobem studia. Tento citát je důležitý, protože mezigenerační učení je zde považováno za pozitivní zkušenost nezávisle na tématu a učební situaci. Tento článek představuje úvod k pojednání o specifických schopnostech a přípravné práci, jež jsou nezbytné, má-li se mezigenerační učení uskutečnit. Existují různé modely mezigeneračního učení. Tyto modely obsahují kombinace: mladší-starší, staré-starší osoby, věkové kontinuum studujících a věkové extrémy mezi studenty. Všechny tyto modely přináší výzvy pro ty, kdo je nabízejí. Články 07-11 tohoto Tool Kits pojednávají o různých aspektech vyučovací a studijní zkušenosti. Případová studie tohoto článku pochází z Maďarska a zakládá se na modelu mladších studentů a seniorů (o jiných modelech pojednávají ostatní články).

Klíčové prvky

Existuje mnoho prvků, které je nutno mít na zřeteli, chceme-li plně vyčerpat potenciál mezigeneračního učení: vyjednávání mezigeneračních studijních programů, zajištění kolaboračního mezigeneračního učení, vytváření metod posuzování výkonu studentů v mezigeneračních skupinách (více v článcích 07-11).

Charakteristické pro mezigenerační učení je, že informace, vědomosti, zkušenosti a nápady samy o sobě představují součást studijní zkušenosti. Toto bohatství je podmíněno širokým věkovým spektrem. Vyjednávání učebních programů by mělo zajistit, že tento „poklad“ bude použit ve prospěch každého jednotlivce. Jedině dobře navržený program zaručí, že tento potenciál bude plně vyčerpán. To znamená, že studijní plán musí být pečlivě vyjednan při zohlednění různých hledisek, potřeb a očekávání. Je nutno vycházet ze skutečnosti, že ke každému tématu existuje velké množství perspektiv. Studijní program musí být utvářen tak, aby se mohlo uskutečnit společné (kolaborační) učení, kdy senioři a mladší členové skupiny spolupracují a vyměňují si nápady v nekonkurenčním prostředí. Starší studenti nejlépe reagují na evaluaci výkonů, která zahrnuje jejich vědomosti, schopnosti a zkušenosti a nesoustředí se v první řadě na fakta. Znamená to, že metody evaluace výkonů by měly být různorodé a inovační. Stejně tak reagují na tyto metody také mladší studenti, protože je povzbuzována jejich schopnost kooperace než konkurenceschopnost. Protože stále pracujeme na teoretické bázi intergeneračního učení, je velice důležité, aby

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

byly používány ty metody hodnocení výkonů a evaluace, které osobám plánujícím studijní programy a lektorům umožní přesně reflektovat studijní události. Stejně tak jejich ochota provádět změny v závislosti na výsledcích je velice důležitá. Budou tak vytvářeny odborné vědomosti, které mohou být předávány dál.

Několik základních principů pro vytváření účinných mezigeneračních studijních procesů

- zohledni široké spektrum potřeb, zkušeností a očekávání involvovaných věkových skupin a specifická charakteristika studijních prostředí
- buď inovační a kreativní
- přesně účastníkům vysvětli, co je myšleno pod „mezigeneračním učením“
- postarej se o to, aby byl mezigenerační potenciál plně vyčerpán – tzn. musí být zahrnuty vědomosti, dovednosti a zkušenosti všech členů skupiny
- vysvětli účastníkům, že vědecký diskurs je často velice kontroverzní, mohou existovat odlišující se přístupy a teorie a „jediná pravda“ neexistuje
- zapoj tým odborníků z praxe, vědeckých a pedagogických expertů a studentů
- postarej se o to, aby byla vyslyšena a zhodnocena všechna hlediska a perspektivy
- používej „generačně citlivý“ jazyk
- využívej práce v párech a ve skupinkách, posílí se tak mezigenerační spolupráce
- přizpůsob metody hodnocení výkonu studijnímu prostředí a vlastnostem studentů, přemýšlej o netradičních metodách, které jsou často pro mezigenerační učení vhodnější
- jako součást studijního procesu používej hodnotící zpětnou vazbu

Případová studie University of Pécs

Hlavní úkol v utvářecím procesu spočíval ve vypracování studijního programu, jehož hlavním cílem bude transfer kompetencí občanského angažmá seniorů k mladším účastníkům, stejně atraktivní pro mladé i seniory. Šlo přitom o zcela nový cíl v oblasti vysokoškolského vzdělání, a proto bylo nutno vykročit novou cestou také v procesu vytváření. Kromě vyučujících a zapsaných studentů bylo nutno involucovat také externí partnery a oslovit atypické studenty. Rovněž vývoj programu se musel uskutečnit neobvyklým způsobem. Plánování mezigeneračního studijního programu ADD LIFE modul Občanská společnost byl nejen komplexnější, ale také inovačnější než jindy a byl pravděpodobně prvním mezigeneračním studijním programem fakulty a dokonce univerzity, který byl zcela součástí akademického studijního programu. Mnoho otázek občanské společnosti, jako např. sociální inkluze, tolerance a solidarita mezi generacemi, problémy stárnoucí společnosti, ekologické a kulturní dědictví a ochrana spotřebitelů se neobejdou bez aspektu intergenerační spolupráce. Rozznání této výzvy povede k mezigeneračním iniciativám a spolupráci, každý účastník by však měl mít k dispozici stejné možnosti a kompetence občanského angažmá.

Učební proces mezi generacemi se může lišit v oblasti směru. S ohledem na nízkou občanskou aktivitu mladých a jejich nedostatečné občanské kompetence je směr „Starší učí mladší“ pravděpodobně užitečnější. Utváření mezigeneračního studijního programu znamenalo kooperace mnoha různých účastníků: vědecký personál, který byl podporován odborníky na celoživotní vzdělávání (detailně naplánovaný program se zakládá na jejich odborných vědomostech), starší odborníci z řad občanské společnosti (podíleli se na plánování, podtrhovali kompetence občanského zapojení a definovali důležité body v občanské společnosti) a účastníci z různých věkových skupin (reflektovali první programový návrh a poskytovali návrhy na zlepšení).

Projekt trvá dva roky. Během tohoto časového rámce byl průběh následující:

- Modulový koncept byl formulován v rané fázi v diskusích o žádosti o projekt a objasněn potom na začátku vlastní projektové fáze.
- Detailní modulový design započal šest měsíců před začátkem pilotního programu.
- Pilotováň modulu trvalo jeden semestr akademického roku.
- Jednotky byly stanoveny co do délky trvání a termínu.
- Hodnocení výkonů studentů během pilotního programu bylo prováděno průběžně podle mezigeneračních jednotek.
- Evaluace modulu byla provedena na konci pilotní fáze jako poslední jednotka kurzu.

Aby byl studijní proces co nejatraktivnější a neúčinnější, uskutečnily se tři odborné exkurze do zařízení občanské společnosti starších účastníků kurzu, ve kterých byli mladší studenti přímo konfrontováni s otázkami občanské společnosti a mohli atmosféru zažít přímo na místě.

Závěry a doporučení

Mezigenerační učení se ještě stále nachází v plenkách, představuje však velice obohacující zkušenost pro všechny účastníky i praktikanty. Ohledně designu bychom chtěli zdůraznit následující body:

- Do vytváření by mělo být zahrnuto široké spektrum expertů a zkušeností zevnitř univerzity i mimo univerzitní prostředí.
- Na plánování a design studijního programu by mělo být dostatek času, protože vývojový tým dříve pravděpodobně ještě nespolečně pracoval.
- Kurz by se měl konat na různých místech – na univerzitě i mimo univerzitu.

- Časový plán programu by měl být flexibilní.
- Metody posuzování výkonů by měly zvoleny být podle specifických charakteristik; studijních programů a složení studentů. Netradiční metody by měly být zohledňovány, protože mohou být pro mezigenerační prostředí velice přínosné.
- Evaluace by měla být použita jak prostředek zpětné vazby.

Osoby z praxe nechť se zabývají podrobně listy 07-11, ve kterých jsou výše uvedené myšlenky podrobněji pojednány.

Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger

Přehled

Vycházejí ze zkušeností z projektu ADD LIFE, zkoumá tento článek otázku, jak lze vyjednat mezigenerační studijní program jako vstup do univerzitního vzdělávání.

Oč jde?

Pojem „vyjednaný mezigenerační studijní program“ je zde používán pro studijní situaci, kdy skupina účastníků různých generací ve společném (kolaboračním) procesu za pomoci moderátora/moderátorky definuje, co a jak chce studovat. Předpokládat pak lze následující: Za prvé je možno zlepšit kvalitu mezigeneračního studijního programu, vyjednávání lze používat jako jeho metodu. Vyjednávání navíc může zabránit konfliktům ohledně různých studijních zájmů věkově smíšené skupiny a sloužit jako most mezi vědomostmi a zkušenostmi. Kromě toho se zvýší hodnota studijní situace, protože účastníci tak např. mohou získat další sociální schopnosti. Mladší studenti a senioři s různým předchozím vzděláním profitují stejnou mírou ze zkušeností, které přináší každý jednotlivce i z různých hledisek na každé téma. Vyjednaný studijní program dále lépe tématicky a také didakticky uspokojí potřeby starších studentů a jejich specifické zájmy ve vysokoškolských zařízeních. Z důvodů demografických změn musejí být vysokoškolská zařízení připravena na starší studenty, kteří se z různých podnětů snaží o celoživotní učení na univerzitách: např. proto, aby získali aktuální poznatky a vědomosti pro delší a často se měnící profesní kariéru, či aby se nově orientovali ve své postprofesionální fázi.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

V projektu jsme ve vývoji moderovaných otevřených modulů testovali, jak toto vyjednávání může probíhat ve skupině studentů. V moderovaném otevřeném modulu měly věkově smíšené skupiny možnost podílet se na vývoji intergeneračních studijních prostředí, účastníci mohli ve skupině vyjednat, co a jak se by chtěli studovat (definice výsledků učení). Dále se studenti mohli dozvědět, jak může moderátor tyto procesy utvářet a podporovat účastníky jakožto studenty (reflexe o výkonech). Zkušenosti v projektu ukázaly, že je složité vyzvat studující k tomu, aby vypracovali koncept pro zcela otevřené moduly. Zvoleny byly tedy velice rozsáhlé tématické oblasti, jako např. „Nezvyklé znázornění prezentace města Brna a okolí“ a „Jak stárí ovlivňuje životní kvalitu starší generace“ a „Učení“. U některých partnerů se účastnili pouze jednotlivci (mladší a starší), u jiných i zainteresované skupiny. Výzvou ve vývojovém procesu moderovaných otevřených modulů bylo, že účastníci jevíli více zájem o otázky na určité téma než o reflexi o studijním prostředí samotném. A Coruña referovala o tom, že starší studující se cítili velice nezvykle a raději by dali přednost strukturovanějšímu studiu (dominantní role moderátora), zatímco mladší studenti moderátora kritizovali, že příliš mnoho hovoří. Moderátorům se zde nabízel jistý protiklad: na jedné straně měli starší studující v hlavě tradiční „starý“ obrázek učitele, který jim říká, co mají dělat. Na druhé straně to ale byli právě starší studenti, kteří na základě svých životních zkušeností zdůrazňovali, že dávají přednost studiu, které si řídí sami.

Případová studie Univerzita Štýrský Hradec

Vývojový proces pro moderovaný otevřený modul „Výzkumné studium: přírodní vědy, kultura a společnost“ zahrnoval pět celků (15 hodin vyučování a 10 hodin samostudium). Skupina se skládala ze čtyř osob v důchodu (ve věku 56 až 66 let) a z pěti žáků střední školy (ve věku 16 až 17). Po rozeřivací fázi, krátkém úvodu o konceptu moderovaných otevřených modulů a teoretickém úvodu moderátora

(„Co je to vědecká otázka?“) účastníci diskutovali o svých názorech a myšlenkách o vědě a její roli v politice a společnosti („Komu mám věřit v případě dvou protikladných vědeckých názorů?“). Ve druhé jednotce moderátor vysvětloval organizační strukturu univerzity a její roli jako zdroj vědomostí. Potom následovala fáze intenzivní skupinové práce: účastníci museli najít témata, která je zajímají a na tato témata formulovat až tři otázky. Jeden z dalších úkolů spočíval v tom, zjistit pomocí rešerší v internetu, kdo by na tyto otázky mohl poskytnout odpověď. Na konci druhého celku se pak účastníci domluvili na dvou tematických oblastech, kterými se chtějí podrobněji zabývat. Elektrosmog: jak nebezpečné je záření mobilní telefonu pro člověka? a teologie: Existují pro zázraky světových náboženství vědecká vysvětlení? V dalších dvou celcích se prováděly interview a skupinové diskuse se dvěma odborníky k daným tématům. Interview a skupinové diskuse museli účastníci připravit sami s pomocí moderátora (výběr otázek, získávání informací z různých zdrojů, organizace setkání). Pátou jednotkou byla reflexe o poznatcích, zpětná vazba a návrh ideálního studijního prostředí, čímž se definovaly výsledky učení budoucího semináře. Účastníci například chtěli hovořit s experty osobně, diskutovat o problémech a tématech každodenního života s univerzitními pedagogy a učit se rozlišovat mezi různými výzkumnými metodami. Zpětná vazba účastníků ukazuje, že nebyli zvyklí sami vyjednávat studijní program. Rovněž pro ně bylo nové, když měli jako důležitou a neustále se opakující součást kolaboračního studijního procesu identifikovat význam vyjednávání otázek: „Co a jak se chci naučit“ a „Kde a jak teď budeme postupovat“. Účastníci se v tomto studijním prostředí přesto cítili dobře a chtěli v něm pokračovat.

Závěry

- V mnoha evropských zemích není hodnota těchto aktivit ve vysokoškolských zařízeních jasná. Vyjednávání studijního programu by mohlo aktivovat potenciál starších i mladších studentů. Kromě toho by se mohlo stát budoucím modelem nového uspořádání vysokoškolského přístupu a sloužit jako příprava na univerzitní studium pro studující všech věkových skupin. Implementace výsledků učení je důležitá také pro formální uznání.
- Role lektorů v těchto studijních prostředích se zcela liší od jejich tradiční role ve vysokoškolském kontextu, zvláště v pregraduální oblasti. V této oblasti však chybí cílené další vzdělávání.
- Studující zatím nejsou připraveni na to, že v takovém studijním prostředí mohou zcela profitovat: Mladší studenti jsou zvyklí na to, že se jim ve formálním učebním prostředí říká, co se mají naučit, zatímco starší studenti se formálního učení spíše nechtějí účastnit, právě proto, že čekají, že se jim bude říkat, co se mají naučit.

Doporučení

- Vysokoškolské instituce by měly přezkoumat potenciál, který se skrývá ve společném vyjednávání mezigeneračního studijního programu v oblasti vstupu do univerzitního vzdělání. Měla by být definována hodnota těchto aktivit a dále by měly být vytvořeny možnosti akreditace pomocí implementace výsledků učení a vytvořena adekvátní nabídka pro personální vývoj.
- Ve studijním prostředí by měl moderátor vystupovat jako pozitivní příklad a používat „generačně citlivý“ jazyk. Moderátor by se měl pokusit zprostředkovat, že ve vědeckém diskursu neexistuje pouze „jediná pravda“, ale názory, přístupy a teorie se často různí. Studující se musejí naučit být otevření a připravit se na studijní proces, který není detailně strukturovaným procesem.
- Lektori a moderátoři by měli vytvořit studijní prostředí, ve kterém budou studující podporováni a podněcováni k tomu, aby se zabývali protiklady ve vlastních potřebách a očekáváních.

Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger

Přehled

Na základě zkušeností projektu ADD LIFE se tento článek zabývá otázkou, jak ve vysokoškolském kontextu zajistit mezigenerační učení.

Oč jde?

Výhoda kolaboračního učení – obvykle ve spojení s menšími skupinkami – je již dobře prozkoumána. Kolaborační učení věkově smíšených skupin v univerzitním a vysokoškolském prostředí je však oblastí zcela novou. Zkušenosti ukazují, že ve vysokoškolském prostředí patří věkově smíšené skupiny stále více k obrázku všedního dne, čehož dosud není systematicky využíváno. Účast různých generací na vysokoškolském vzdělávání by měla být mnohem intenzivněji iniciována a používána pro kolaborační vědecké učení v rámci celoživotního vzdělávání na univerzitách – jak v pregraduální tak i v postgraduální oblasti. Důvody jsou, že za prvé kvalita kolaboračního učení stoupá díky zkušenostem, vědomostem a výzkumným zájmům starších studentů a za druhé odráží kolaborační mezigenerační učení na vysokoškolských institucích reálnou situaci každodenního života, kdy spolu žijí a pracují různé generace. Netradiční studenti, jako např. externí experti, mohou studentům předat vědomosti, praktické zkušenosti a přístup k sítím a sami přitom profitovat z aktuálních teoretických a metodických přístupů ve výzkumu.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

Nejdůležitější prvky pro zajištění kolaboračního učení ve věkově smíšených skupinách zahrnují následující body:

1. Tématická oblast modulu musí být relevantní pro všechny věkové skupiny v učebně. Ačkoliv se to zdá být jasné, bylo by nejlepší informovat se již v plánovací fázi, zda různé věkové skupiny mohou vnést různá (možná i protikladná) hlediska na téma a podle toho plánovat.
2. Je důležité navzájem se respektovat. Každý účastník by měl mít pocit, že ho skupina přijala. Vyučující možná inklinují k tomu dbát především na respekt vůči seniorům, ovšem ukázalo se, že se stejnou mírou respektu je nutno přistupovat také k mladším účastníkům, jinak mohou být spíše pasivní.
3. Mělo by být zastoupeno široké spektrum věkových skupin. Zkušenosti vyučujících ukazují, že práce ve skupině funguje nejlépe, když ve skupině existuje věkové rozmezí přibližně 50 let.
4. Protože mezigenerační učení jde vždy ruku v ruce se společensko-kulturním promícháváním, je důležité stanovit si předem jasná pravidla spolupráce. Přitom je důležité, abychom zvláště pro seniory jasně definovali, že jiný názor na stanovisko neznamena, že klesne hodnota jejich názoru ve skupině.
5. Ve studijním prostředí by mělo docházet k nepřetržitému povzbuzování a vzájemné podpoře. Otázka protikladných názorů, hledání těch, kdo se nezapojili a rozdělování úkolů uvnitř celé skupiny stimuluje a umožňuje úspěšné učení. (citát z: Thomson, Raymond, „Evaluation of the ADD LIFE Taught Modules“, Report 2008)

Případová studie Univerzita Štýrský Hradec

Seminář „Prostředky a metody pro dlouhodobě udržitelné vývojové procesy v regionech a hospodářství“ byl vytvořen pro smíšenou skupinu studujících (zeměpis, vědy o ekologických systémech, atd.) a externí účastníky (experti z odpovídajícího profesního prostředí, důchodci se zájmem o dané téma). Skupina se skládala z 24 účastníků (13 studentů výše uvedených oborů a 11 externích osob). Věkové spektrum bylo od 22 do 74. Kolaborační mezigenerační učení bylo zajištěno následujícími body:

- po přednáškách k určitým tématům jako např. k dějinám dlouhodobého vývoje a managementu změn následovaly diskuse a skupinové práce, zčásti pod vedením zástupců zainteresovaných skupin;
- interaktivní návody umožňovaly přímé sdílení myšlenek a zkušeností mezi účastníky různých věkových skupin;
- za pomoci různých metod, jako např. World Café, byli účastníci povzbuzováni, aby střídali komunikační partnery; a
- pracovalo ve skupinkách po dvou, které se skládaly vždy ze studenta a externího účastníka.

V neposlední řadě přispěla i neformální atmosféra ve workshoppu ke studijnímu prostředí, ve kterém se zapojili všichni účastníci.

Studijní prostředí v semestrálním kurzu „SeniorMent – Jak předám své znalosti a zkušenosti?“ bylo zcela odlišné. Osloveni zde byli především starší manažeři nebo experti (buď již v důchodu a nebo těsně před odchodem do důchodu), kteří hledali budoucí pole působnosti např. jako mentor. Většinou účastníků bylo kolem 60 let, ale přesto se nejednalo o věkově homogenní skupinu, protože zde byli starší i mladší senioři (nejstaršímu bylo 85 let), kteří se společně vzdělávali. Krátce před začátkem mentoringového projektu, který byl součástí kurzu, byli přizváni studenti ekonomie, aby podnítli dialog mezi generacemi a zjistili vzájemná očekávání mentorů i potencionálních studentů. Celý kurz byl vlastně přípravou na jistý model mezigeneračního učení (mentoringové projekty), kdy účastníci mohli testovat roli mentora v „reálné“ situaci. V průběhu jednotlivých seminářů museli účastníci ve skupinách nebo po dvou vypracovávat relevantní metody a nástroje v oblasti mentoringu. (Jak strukturovat interview?, Jak vyřeším problémy a konflikty?) Účastníci byli dále povzbuzováni k tomu, aby si vyzkoušeli různé role jako např. sami moderovali seminář nebo prezentovali. Např. jedna účastnice referovala o své činnosti jako školitelka v oblasti mobbingu na pracovišti. Vyučující zdůrazňovali, že je něco jiného, má-li se zahájit dialog nebo „jen“ vést diskusi (kde jde většinou jen o to, kdo má pravdu).

Závěry

- Vysokoškolská zařízení ještě nejsou připravena na nárůst počtu věkově smíšených skupin studentů, v této oblasti zatím neexistuje žádná jednotná strategie.
- Lektori / moderátoři ve vysokoškolských zařízeních, kteří chtějí podporovat mezigenerační učení, zdůrazňují, že potřebují odpovídající vzdělání pro profesionální přístup k věkově smíšeným skupinám a zvláště studentům seniorům, aby byli schopni vytvořit studijní prostředí, kde se aktivně účastní všichni studenti.
- Zpětná vazba od studentů ukazuje, že učení ve věkově smíšených skupinách je prospěšné pro mladé i starší studenty. Formální studijní prostředí, ve kterém se používá mezigenerační učení jako pečlivě plánovaná a promyšlená metoda kolaboračního studia pro ně představuje poměrně novou zkušenost.

Doporučení

- Z důvodu demografických změn budou věkově smíšené skupiny získávat i v budoucnosti stále více na důležitosti. Vysokoškolská zařízení by proto měla intenzivněji nabízet uznání a podněty – pro studenty formou

zápočtových bodů, pro lektory jako osvědčení v jejich záznamech o výuce.

- Při plánování mezigeneračních kurzů by měli lektori a moderátoři dbát na to, že v kolaboračním studijním procesu profitují všichni účastníci a že toto studijní prostředí představuje situaci přínosnou pro všechny. V ideálním případě by měli být účastníci zapojeni do plánování co nejdříve. Během kurzu by měli být podněcováni k tomu, aby vnášeli své odborné vědomosti a přitom sami přebírali různé role, jako např. moderovali nebo prezentovali přednášku o své odborné oblasti. Učební metody by měly být aktivní a interaktivní a měly by stavět na zkušenosti různých vyučujících. Rovněž by měly být pozitivně hodnoceny různé perspektivy.
- Lektori (moderátoři) by měli dbát na to, aby očekávání ohledně transferu nových vědomostí a dovedností nebyla příliš vysoká. Úroveň kurzu a cíle by měly být účastníkům jasně komunikovány. Starší studenti, zvláště studenti s univerzitním vzděláním, by si však měli uvědomit, že kurz je umístěn na úrovni vstupu do univerzitního vzdělání a nepředstavuje opatření na kontinuální zvyšování kvalifikace.

Marcus Ludescher, Hannes Strempl

Přehled

Práce s věkově smíšenými skupinami, ve kterých účastníci vyjednávají, co a jak chtějí studovat, představuje pro mnoho vyučujících v univerzitní a vysokoškolské oblasti novou zkušenost. Tento článek poskytuje shrnutí a reflexi toho, co se přitom naučili sami vyučující. Následovně budou poskytnuty konkrétní doporučení pro personální vývoj.

Vývoj nabídky se studenty v projektu ADD LIFE

V projektu ADD LIFE vyvinulo šest věkově smíšených skupin (pod vedením moderátorů) koncepty pro tak zvané moderované otevřené moduly, které však v projektu nebyly pilotovány. Studující se stali „spoluprogramátory“ a byli vyzváni k tomu, aby ve vyjednávacím procesu ve skupině definovali své individuální výsledky učení (co se chtějí naučit a jak). Aby se pro tento vývojový proces podařilo získat účastníky, bylo nutné zadat alespoň jeden široký tematický rámeček:

- Změny v důsledku stárnutí a kvalita života (University of A Coruña)
- Co je učení (Summer University of Jyväskylä)
- Studium přes výzkum: přírodní vědy, kultura a společnost (Univerzita Štýrský Hradec)
- „Nezvyklé“ znázornění Brna a okolí (Vysoké učení technické, Brno)
- Co se mohou naučit mladí od zkušenějších seniorů (University of Pécs)
- Studium přes výzkum: V jaké společnosti chceme žít (Univerzita Štýrský Hradec)

Zpočátku bylo pro vyučující a koordinátory projektu složité zprostředkovat, v čem spočívá nabídka a jak se bude vyvíjet proces. Zkušenost však ukázala, že jak vyučující tak i studenti považovali svou účast ve vývojovém procesu za pozitivní.

Co jsme se naučili

Jaké byly – z hlediska vyučujících – nedostatky, rizika a šance společné vývojové práce?

Nedostatky

- **„Otevřenost“ vyžaduje rámeček:** Lektori i studující nejsou zvyklí na zcela otevřený proces vyjednávání výsledků učení, obsahu a metod. Zde je potřebný alespoň široký rámeček, ve kterém se může uskutečnit učební proces. Příklad: Aby se podařilo získat účastníky, musel být stanoven alespoň velice všeobecný název pro vývojový proces moderovaného otevřeného modulu.

- **„Čím rozdílnější je skupina, tím více času vyžaduje vzájemné „poznávání se“:** Účastníci hledají a očekávají „obsah“ a musejí se nejdříve přesvědčit o následujícím: Čím rozdílnější je skupina, tím více času je na začátku třeba pro nacházení společného základu. Představuje to nutnou investici, která se však během celkového studijního procesu vyplatí.
- **Nelze „garantovat hodnotu za peníze“:** Z hlediska ochrany spotřebitelů se studujícím vždy doporučuje, aby si před přihlášením se ověřili informaci o kurzu, který vzdělávací instituce nabízí, ohledně „obsahu“ a „učebních metod“. V otevřených studijních prostředích je však proces vyjednávání obsahu kurzu a učebních metod stejně důležitý jako obsah samotný. Je obtížné zprostředkovat užitek pro jednotlivé účastníky, protože ho nelze předvídat a úzce souvisí s tím, jak se každý z účastníků sám bude podílet na procesu vyjednávání.
- **Ve výhodě je ten, kdo umí vyjednávat:** Důležitý úkol moderátora spočívá v tom, pečlivě udržovat rovnováhu mezi účastníky, kteří se již vyznají ve „vyjednávacích metodách“ a těmi ostatními. Platí to zvláště v prvním celku, když se vyjednávají a stanovují základní pravidla a očekávání. Nestane-li se tak, mohlo by dojít k vyloučení studenta z učebního procesu anebo k tomu, že se studující sám cítí být vyloučen.

Silné stránky

- **K dispozici jsou životní zkušenost a vědomosti o současnosti:** Je-li určité téma diskutováno ve skupině, vnášejí zástupci různých generací různé odborné poznatky, které koření v jejich individuálních a kolektivních biografiích. Mohou být srovnávána individuální a kolektivní řešení a vyvíjena řešení nová (např. obnovitelná energie, krize v oblasti těžby ropy v 70tých letech)
- **Vyjednávat zájmy ve skupině přináší nové perspektivy pro každého jednotlivce:** Moderovaná otevřená učební prostředí povzbuzují studenty, aby se zabývali novými tématy, otázkami a přístupy, na které dříve nemysleli (např. technik se začal – na základě diskusí ve skupině – zajímat o teologii).
- **Vyjednávání vytváří silný závazek a odpovědnost na straně studujících:** Studenti se ve vývojovém procesu velice anagžovali, protože se cítili být zodpovědní za proces, učiněná rozhodnutí i výsledek.

Rizika

- **„Jedna generace dominuje“:** Může se to zdát samozřejmé, je však přesto důležité zdůraznit, že generace by měly být – více či méně – zastoupeny ve stejném počtu. Ze zkušenosti víme, že když se účastní více starších než mladších osob, mladší je považují za „colektory“, což má za důsledek, že jsou ještě „zdrženlivější“ než jen s jedním – starším – vyučujícím. Jestliže je ve skupině příliš mnoho mladších účastníků, mohou si starší připadat „ztraceni“ a nebo „přehlasováni“.
- **Mezigenerační skupiny jsou křehké a vyžadují kontinuitu po jisté období:** V některých otevřených modulech ADD LIFE byla vyjednána další setkávání ve skupině (nebyla stanovena vzdělávací institucí ani moderátorem). Zkušenosti ukázaly, že časové intervaly mezi setkáními by neměly být příliš dlouhé.
- **Různé věkové skupiny plánují svůj denní rozvrh různě:** Účastníci v pracovním procesu dávají přednost večerním jednotkám, mladší upřednostňují odpolední bloky, důchodce mají individuální rozvrh dne. Rizikem je, že ať už vzdělávací instituce nebo studijní skupina plánuje své studium jakkoliv, jedna skupina studentů bude vždy znevýhodněna.

Šance

- **Osvědčení:** Vysokoškolské instituce mají možnost a také povinnost přemýšlet o vhodných metodách a postupech, jak certifikovat studijní výkony studentů. Studenti si toho velice cení a představuje to motivaci pro účast v (nových formách) studijních nabídek na univerzitní úrovni.
- **Nová místa setkávání pro různé generace:** V moderních společnostech ubývá možnosti pro mezigenerační setkávání. Poskytnout prostor pro pozitivní mezigenerační studijní zkušenosti může přispět k vybudování nových mezigeneračních vztahů i mimo učebnu.
- **Celoživotní vzdělávání lze realizovat pouze prostřednictvím mezigeneračního studia:** Vysokoškolská zařízení, která přispívají k realizaci společnosti vzdělávající se po celý život, tak mohou činit pouze tehdy, budou-li nabízet mezigenerační studijní prostředí – nelze nabízet na míru střížené programy pro všechny generace zvlášť.
- **Zapojení studentů různých generací garantuje bližší přístup ke společenské realitě:** Mezigenerační studijní prostředí zprostředkovává všem generacím přístup k společenské realitě. Např. starší lidé volí jiné prostředky a cesty pro získání informací než mladší (např. knihy versus počítačové hry jako pramen ke studiu dějin).

Co by si vyučující přáli, aby jim bylo nabídnuto – doporučení pro personální vývoj

Proč personální vývoj? Studující populace prodělala v univerzitním a vysokoškolském kontextu obrovské změny v oblasti věku, studijní biografie, individuálních přístupů, etnického původu atd. Vyučující jsou konfrontováni s různorodými skupinami studujících. Co by měl personální vývoj z hlediska vyučujícího zahrnovat?

- naučit se, jak oslovovat zástupce zainteresovaných skupin včetně studentů a zapojit je do vývojového procesu
- získat schopnosti pro vývoj prostředí, které umožňuje vyjednávání, naučit se, jak tento proces řídit a akceptovat a jasně komunikovat, že konec je „otevřený“
- naučit se používat prostředků z oblasti „Diversity Management“, dozvědět se více o mezigeneračním studiu:
 - přehled o současném společensko-ekonomickém vývoji (od průmyslové společnosti k vědomostní společnosti), demografické změny, hospodářský trh a trh práce)
 - didaktika
 - komunikační prostředky (používat „generačně citlivý jazyk“)
- sepisovat a používat výsledky učení, aby studenti získali podporu při definování vlastních výsledků učení
- jak zacházet s protiklady, které se vyskytují specificky v mezigeneračním studiu a jak jich využívat jako impulzu pro vývoj skupiny, pro studium?
- učit se s kolegy a od kolegů

Valéria Pavluska

Přehled

Mezigenerační studium se významně liší od tradičních forem studia, tradiční metody hodnocení výkonu tedy v mnoha případech neodpovídají potřebám a musejí být nalezeny vhodnější. Tento článek se zaměřuje na některá důležitá témata pro vytvoření hodnotících metod pro studenty v mezigeneračních skupinách a shrnuje výsledky aplikace těchto metod.

Oč jde?

Mezigenerační studijní programy ve vysokoškolském kontextu vykazují velkou různorodost co do charakteru a obsahu témat, jejich komplexnosti, umístění programů ve vysokoškolském systému, postavení a přístupu studentů, rozdělení studentů podle věku, cílů programu nebo míry kompetenčních částí, které je nutno vyvinout, technologie studijního procesu, měřitelnosti výkonu studentů, potřeb studentů v oblasti hodnocení, přístupu studentů k hodnocení, atd. Specifika studentů různých věkových skupin jsou tedy velice důležité. Senioři např. při učení používají mnohem více metod syntézy, ovládají méně flexibilní hodnotové a referenční systémy, paměť funguje jinak, atd. Jestliže vytváříme metody hodnocení pro mezigenerační studenty, měly by být brány v úvahu také tyto faktory. Několik příkladů: je-li program zahrnut do studijního programu, musí hodnocení alespoň pro řádné studenty splňovat požadavky ECTS. Jedná-li se však na druhou stranu o neformální kurz, mohou účastníci vyžadovat pouze určitý druh vysvědčení. Senioři mohou spíše dávat přednost kontinuálnímu slovnímu hodnocení před velkou shrnující zkouškou na konci. Mezigenerační studium je spíše společná akce, orientovaná na studenty a zakládající se na praktických poznacích, kde interakce nebo skupinová práce účastníků směřují k vývoji individuálních kompetencí. V těchto případech jsou role učitele/mentora méně důležité a do popředí se dostává hodnocení samotného účastníka a/nebo skupiny. Skupinové hodnocení může přinášet problémy. Mezi věkovými skupinami jsou obvykle větší rozdíly co do hodnot, kompetencí atd. než uvnitř jedné věkové skupiny, studenti různých věkových skupin obvykle nahlížejí na stejnou věc jinak. Hodnotící metody v

pedagogické praxi jsou obvykle: diagnostické (hodnocení předchozího studia), formativní (dřívější hodnocení, které může utvářet studijní proces), shrnující (závěrečné hodnocení) a portfólio (sbírka výsledků, které student za svůj výkon dosáhl). Všechny tyto metody lze používat rovněž pro studenty v mezigeneračních skupinách. Diagnostické hodnocení může pomoci zjistit původní stav kompetencí a je užitečné při finalizaci designu programu. Prostřednictvím formativního hodnocení může lektor posuzovat studijní proces a podnítit změny v závislosti na pokroku studenta. Portfólio poskytuje příležitost téměř nepřetržitě monitorovat studenty z hlediska různých aspektů. Hodnocení vyžaduje přesně definované, konstantní, pokud možno objektivní a měřitelné indikátory a akumulovatelné ukazatele s vysokou výpovědní hodnotou. Je důležité rozlišovat mezi indikátory výkonnostních výstupů a výsledků. Výstupové indikátory se vztahují více k potenciálním studijním výsledkům (např. účast, prezentace), zatímco výsledkové indikátory více vypovídají o vlivu, účinku, ačkoliv výsledek může být někdy hodnocen až v budoucnosti (např. vývoj dovedností). Podle srovnávaných faktorů může hodnocení představovat: srovnání výkonů studentů ve vztahu k zadaným požadavkům, srovnávání výkonu každého studenta v různou dobu a srovnávání výkonů studentů k sobě navzájem nebo k průměru.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

Každý partner prováděl hodnocení v závislosti na učebním modulu. Obecným poznatkem je, že mezigenerační aspekt může ovlivnit způsob hodnocení modulů, ale ne příliš ani nějak specificky. Partneři uplatňovali následující netradiční metody a techniky hodnocení: účast ve třídě, interview se studenty, sebehodnocení, skupinové hodnocení, skupinová diskuse a debata, poznámky mentora, ústní prezentace, evaluace a pozorování, účast ve třídě, skupinová práce, prezentace, řešení problémů, vyvíjení plánů, analýza případových studií. Projektoví partneři došli k výsledku, že pro seniory v mezigeneračním studijním prostředí se osvědčily účast ve třídě a ústní prezentace.

Případová studie University of Pécs

Participace na životě občanské společnosti je součástí celoživotního učení a měli by k ní být podněcováni lidé v každém věku. Aktivní občanství je chování, kterému se lze naučit a proto by kompetence, na nichž se zakládá, měly být neustále rozvíjeny a vylepšovány.

Modul ADD LIFE „Občanská společnost“ se soustředil na otázku, *čemu se mladí v oblasti aktivního občanství mohou naučit od seniorů*. Program byl součástí akademického studijního programu, a proto muselo hodnocení výkonu odpovídat akademickým požadavkům, aby řádní studenti získali požadované zápočtové body. Hodnocení seniorů zahrnovalo jejich přístup k mladším studentům a efektivnost jejich příspěvků.

Protože se modul soustředil na vývoj a zlepšování kompetencí mladších studentů, spočíval fokus pozornosti na jejich hodnocení:

1. Stávající kompetence studentů byly zaznamenány formou *skupinové diskuse, interview, sebehodnocení a pozorování mentora*.
2. Formativní hodnocení bylo provedeno různými metodami:
 - Reflexe studentů o aktuálních otázkách občanské společnosti byla posuzována prostřednictvím *individuálních prezentací, skupinových diskusí a debat*.
 - Mezigenerační studium zahrnovalo také odborné exkurze do občanských organizací, kde starší studenti *prezentovali své občanské aktivity a inspirovali* mladší studenty, aby *rozeznali* specifické občanské kompetence a o *svých poznatcích diskutovali*. Tyto jednotky byly dokumentovány na fotografiích.
 - Po každé odborné diskusi se uskutečnil hodnotící celek, aby se *shruly zkušenosti* a studenti měli možnost *zamyslet se nad tím, čemu se naučili*. Mladší účastníci obdrželi *individuální formuláře* na

zpětnou vazbu, na které si během odborných exkurzí mohli *dělat poznámky* o občanských kompetencích. Potom měli „*příběh převyprávět*“, což mělo podpořit *narativní chápání*. Po vyprávěcí fázi *studenti diskutovali a debatovali o svých poznatcích a prováděli jejich evaluaci*. V těchto celcích lektori *pozorovali* a v písemných záznamech se pokoušeli *zachytit změny ve výkonu studentů* v oblasti jejich postojů, znalostí a schopností.

3. V posledním evaluačním celku se provádělo shrnutí hodnocení výkonů. Pomocí biografické metody se studenti sami hodnotili a definovali okamžik, kdy pocítili průlom ve svém individuálním vývoji občanských kompetencí, zvláště pak postojů. Navíc ze stejného hlediska posuzovali studenti *navzájem sami* sebe a skupinovou dynamiku.
4. Po posledním celku museli mladí účastníci o tematickém modulu sespsat *shrnující zprávu*, do které měli zahrnout vlastní nápady pro tento moderovaný otevřený modul.

Závěry

Při hodnocení výkonů studentů v mezigeneračních skupinách je možné zamyslet se nad efektivitou učebních programů a poskytnout studentům i vyučujícím zpětnou vazbu o učebním procesu, takže hodnocení výkonu může sloužit jako učební metoda. V mezigeneračním prostředí by měly být utvářeny vhodné metody pro hodnocení výkonů. Vycházejí z pozorování v projektu, zdají se netradiční metody být vhodnějšími pro posuzování studentů v mezigeneračních skupinách. Hodnocení studijních výkonů představuje rozsáhlý koncept a přesahuje posuzování výkonu jednotlivých studentů.

Doporučení

- Při utváření metod hodnocení výkonů studentů mezigeneračních skupin ve vysokoškolském prostředí by měla být zohledněna obrovská diverzita studijních forem a studentů různých věkových skupin. Každé hodnocení by mělo představovat jedinečnou situaci.
- Není nutno posuzovat každý aspekt v každém projektu. Fokus by měl spočívat na těch, které nejlépe odpovídají studijnímu prostředí.
- Lektori se musejí aktivně účastnit na utváření a pilotování učebního programu. Měli by neustále posuzovat studenty i průběh modulu a pokud nutno, iniciovat mediaci nebo změny. Sami by měli být velice flexibilní a umožnit studentům zasahovat do učebního procesu.

Raymond Thomson

Úvod

Mezigenerační studium je poměrně nový koncept. Hovoří pro něj výsledky výzkumu a analýzy trendů, které si jsou podobné ve všech evropských zemích a jasně ukazují, že existuje nebezpečí mezigeneračního odcizení. Evropská populace stárne a existuje nebezpečí, že se zkušenosti, schopnosti, kompetence a senoirů mohou časem úplně vytratit. Kromě toho jsou příslušníci starší generace nuceni žít ve světě, který často vnímají jako matoucí a odcizený, vhodný pouze pro mladé. Potřebují informace o nových technologiích, o tom, jak jsou začleněny do každodenního života. Mladí, kteří jsou s novými technologiemi srostlí, mohou starším předat mnohé. Jelikož ještě stále pracujeme na vývoji teorií o mezigeneračním učení, je velice důležité používat evaluační metody, které umožní osobám plánujícím studijní programy i lektorům přesně reflektovat učební proces, který tak mohou adekvátně přizpůsobovat. Získají tak odborné vědomosti, které mohou být předávány dále. Tento článek poskytuje cenné poznatky o druzích evaluace, které jsou zvláště užitečné v mezigeneračním kontextu.

Základní principy

Aby evaluace mezigeneračního studia byla maximálně přínosná, je důležité poskytnout všem účastníkům možnost vyjádřit se. Existují dvě hlavní skupiny účastníků a každá má ještě dvě podskupiny: dodavatelé (lektori a koordinátoři / osoby zodpovědné za plánování) a účastníci kurzu (mladší a starší studenti). Každá skupina by měla být podrobena specifické evaluaci, ze které lze vyvozovat údaje.

Otázky studentům

Tyto otázky by měly zahrnovat obvyklé otázky, zda je účast těší, zajímá a jak ji hodnotí. Ovšem k následujícím bodům by měly být položeny specifické otázky:

- Věk
- Metody posuzování výkonu
- Výhody pramenící z mezigeneračního aspektu a potěšení, které přináší
- Jak byla studijní zkušenost obohacena prací s jinou generací

Pomůže Vám to analyzovat údaje co do věku, radosti ze studia a přístupu k metodě hodnocení stejně jako věkově specifická hlediska na výhody mezigeneračního studia.

Mezigenerační studium se zakládá na zkušenostech a názoru každého jednotlivce, a proto by měly být rovněž kladeny otevřené otázky, např. ohledně následujících oblastí:

- důvody pro účast v modelu
- důvody, proč se mi mezigenerační učení líbilo / nelíbilo
- jak chce student předávat dál, co se naučil

Umožní to studentům volně formulovat myšlenky a Vám to poskytne příležitost zkoumat motivaci, předchozí odborné vzdělání a ambice studenta.

Závěrečná diskuse na konci modulu

- Maximálně užitečná je krátká jednotka na konci modulu, ve které mají studenti možnost hovořit ve skupině o svých zkušenostech.
- Lektor může zpětnou vazbu řídit, měla by totiž zahrnovat dvě oblasti:
 - Jaký mají názor na průběh modulu
 - Jak by se podle jejich názoru mohl modul zlepšit

Studenti tak budou skutečně spoluvytvářet evaluační proces.

Otázky pro lektory a koordinátory / osoby zodpovědné za plánování

Design modulu

- Vizualizoval předmět modelu mezigenerační problémy?
- Umožnil model mezigenerační studium? Jak bylo zajištěno?
- Ovlivnil mezigenerační aspekt způsob, kterým byl modul posuzován?
- Jak efektivní bylo partnerství se sociálními partnery?

Měl by být vizualizován stupeň aktivity a pasivity ve skupině a jejich vazba na téma nebo design modulu. Rovněž to signalizuje, zda si osoby provádějící plánování uvědomují, že různé generace reagují na metody hodnocení různě. Poskytuje to příležitost přemýšlet o tom, na čem se pracovalo (velmi důležité) a rovněž zohlednit efektivnost přístupu (mimořádně důležité).

Modulový marketing

- Jak jste stimulovali poptávku po Vašem modulu?
- Jak jste zajistili mezigenerační promíchanost účastníků?

Je to extrémně důležité pro vytváření základu pro dobrou marketingovou praxi. Mezigenerační studium funguje lépe, když je ve skupině zastoupeno velké věkové rozpětí.

Provádění modulu

- Které vyučovací metody se nejlépe osvědčily v mezigeneračnímu studiu?
- Jak jste zajistil mezigenerační studium?
- Jaké věkové rozpětí jste měl v modulu? Bylo studiu ku prospěchu větší či menší věkové rozpětí?
- Jak jste řídil mezigenerační studium?
- Vyskytly se problémy při zajišťování dobré sociální dynamiky ve skupině?
- Co se ve skupině opravdu osvědčilo?
- Co se neosvědčilo a musí být znovu prozkoumáno?

Tyto otázky ukazují cestu k tomu nejdůležitějšímu, co se ve skupině vypracovalo. Vyjde přitom najevo, jak dobrá byla příprava vyučujících, která úskalí předvíдали a které metody použili nebo vyvinuli, aby zajistili pozitivní studijní zkušenost, při níž se generace mohou učit od sebe navzájem.

Shrnutí

- Uvedte 3 nejdůležitější věci, které jste při plánování a provádění modulu zjistili, a o kterých si myslíte, že budou pro ostatní užitečné
- Nač byste upozornili ostatní, kteří rovněž chtějí nabízet mezigenerační studium?

Napomůže Vám to účinně plánovat další budoucí mezigenerační studium.

Závěry

- Mezigenerační studium je stále ještě v plenách a vyžaduje proto robustní evaluační metody.

Doporučení

- Evaluační metody by měly být utvářeny formativně a tak, aby podporovaly vývoj.
- Je důležité, aby se v institucích rychle vytvořila dobrá odborná praxe.

Pat Davies, Petr Vavřín, Anneli Hietaluoma, Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Přehled

Chceme-li ve vysokoškolském prostředí úspěšně vyvíjet mezigenerační studium pro netradiční studenty a seniory, musíme překonávat celou řadu institučních bariér a překážek. Jednou z možností je uznání modulů mezigeneračního studia a poskytnutí zápočtových bodů studentům, kteří úspěšně ukončí kurz. Tento článek se soustředí na toto téma a na to, jak na něj pohlíželi partneři projektu ADD LIFE.

Oč jde?

Všeobecně se instituční pravidla a praxe se odvozuji od toho, jaký má instituce profil a pověst, zakládající se někdy na dlouhé historické tradici, a od s tím souvisejícího chápání role vědeckých pracovníků a vyučujících. Rovněž národní úpravy, které platí pro vysokoškolské instituce, mohou mít vliv na to, zda se vývojová práce v oblasti designu nových inovačních netradičních způsobů směrem k vyšší úrovni vzdělání setkává s podporou či odporem zvláště v zemích, kde poskytovaná autonomie instituce není dostačující na to, aby umožnila lokální řešení. Centrální význam však má rovněž financování vývojové práce a programů. Kromě několika výjimek se od těchto programů obvykle čeká, že samy pokryjí náklady, anebo že budou v počátečním stadiu financovány státem formou speciální startovní dávky. Vyhodnocení toho, co netradiční (studenti včetně seniorů), kterým chybí formální předpoklady pro univerzitní studium, přinášejí a uznání zápočtových bodů za to, čeho v kurzu dosáhli, zůstává v mnoha evropských vysokoškolských institucích stále ještě nevyřešeným problémem, ačkoliv existuje i několik výjimek.

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

Mnozí starší studenti vyžadují formální potvrzení dosažených výkonů, avšak uznávání kreditů ECTS v Univerzitě celoživotního vzdělávání (University Lifelong Learning – ULLL) představuje poměrně novou a neprozkoumanou kapitolu v evropském vysokoškolském vzdělání. V ADD LIFE jsme zjistili, že v některých partnerských zemích dosud neexistují zákonné základy pro poskytování kreditů ECTS pro kurzy celoživotního vzdělávání (ULLL). Bylo

to možné pouze tam, kde se účastnili studenti z řádných programů, orientovaných na získání akademické hodnosti (Rakousko, Maďarsko a Španělsko), anebo kde byly moduly součástí programu Open University (Finsko), tzn. pouze tehdy, jestliže studenti nebo moduly tvořily součást plně uznávaného studijního programu, zakládajícího se na univerzitních směrnicích. Nezávisle na tom jsme v prvním kroce k přemostění rozdělení mezi tradičním studiem a celoživotním vzděláváním rozlišovali mezi: 1. učebním procesem (pracovní náplň); 2. učebními výsledky, které mohly být posuzovány a 3. uznáním kreditů (zápočtových bodů).

Případová studie Univerzita Štýrský Hradec

Naše zkušenosti s prací se studenty seniory ukazují, že mají zájem o univerzitu jako prostor vzdělání a univerzitu dokonce nutí, aby vyvíjela programy, které by odpovídaly jejich zájmům a potřebám, rovněž však vyžadují dokumentaci výkonů, kterých dosáhli. Při neformálních příležitostech ovšem často vypovídají, že mají obavy, že nebudou schopni splnit úroveň, kterou univerzita vyžaduje a mají kromě toho strach z jakéhokoliv hodnocení, které se zakládá na známkování nebo na systému ECTS. Z didaktického hlediska proto musí univerzita seniorům zprostředkovat, že se během let role vyučujících vyvíjela směrem k podpoře studenta, a že do univerzitního učení a vyučování pronikly moderní metody, podporující studenty, včetně nových metod posuzování jejich výkonů. Podle aktuálních interních univerzitních směrnic mohou být kredity ECTS udělovány účastníkům mimo řádný studijní program, pokud se úspěšně účastní tzv. „univerzitního kurzu“, který byl povolen studijním vedoucím a obsahuje až 30 ECTS. Abychom tento problém vyřešili, vysvětlili jsme potenciálním účastníkům na jedné straně, o jaké studijní prostředí se jedná, jaké požadavky musejí být splněny a jaké výhody lze očekávat od účasti v modulu ADD LIFE. Na druhé straně jsme vydali detailní přílohu k potvrzení o účasti, kde bylo uvedeno, že pracovní náplň, kterou studenti absolvovali, odpovídá 2-3 ECTS, i když nebylo možné tyto body skutečně udělit. Tento způsob přivítali mnozí starší i mladší studenti, kteří požadovali dokumentaci svých výkonů.

Případová studie Summer University of Jyväskylä

Pro pilotování tohoto modulu ADD LIFE došlo k zintenzivnění kooperace mezi partnery Univerzity třetího věku (University of the Third Age – UTA) v Jyväskylä (the Summer University, the University of Jyväskylä a Open University a City of Jyväskylä). Účelem a smyslem Univerzity třetího věku je poskytovat seniorům nejnovější informace, zakládající se na posledním výzkumu a nabízet jim možnost akademického studia, aniž by byli známkováni či sbírali body ECTS. Otevřené univerzity (The Open Universities) (19) ve Finsku jsou součástí celoživotního vzdělávání a specializovaly se na metodologii vzdělávání dospělých na univerzitách. Jejich hlavním cílem je docilovat rovnosti vzdělání, např. volným přístupem bez ohledu na věk a předchozí vzdělání (dnes je 40% studentů mladších 25 let) a možností zažádat o přijetí na univerzitu prostřednictvím Open University (bez vstupní zkoušky).

Pro modul ADD LIFE bylo největším problémem rozhodnout, jak umístit mladé studenty z Open University spolu se studenty UTV tak, aby získali potřebné body. Řešením bylo rozdělit kurz na moduly s povinnými a dobrovolnými bloky, aby senioři (UTV) a dobrovolní průvodci v muzeích nemuseli skládat zkoušku anebo psát práci. Na druhé straně mohli studenti z Open University zkoušku složit a získat kredit (5 ECTS), který potřebovali jako součást řádného studijního programu na Open University.

Pro seniory a dobrovolné průvodce byl zorganizován volitelný kurz ICT, který byl – vycházející z hodnocení – velice užitečný pro osoby, jež neměly zkušenosti s internetem a v oblasti umění a kultury neuměli využívat obrovských možností internetu pro samostudium. Tento na míru střížený kurz byl velice úspěšný, měli jsme 26 účastníků, kteří zastupovali všechny partnery, skupina byla věkově velice různorodá (od 21 do 76 let), ale byla různorodá také co do pozadí (dřívější vzdělání) a motivů účasti. Obdrželi jsme výbornou zpětnou vazbu: nejspokojenější byli senioři, muzejní průvodci a ti, kteří chtěli získat potřebné poznatky, když doprovázeli osoby své věkové skupiny, handicapované spoluobčany nebo děti do muzea nebo na umělecké výstavy.

Poprve byl v programu UTV nabídnut kurs s ECTS, senioři tak získali konkrétní možnost poznat, jak studenti z Open University koncipují své studium. Byl to dobrý pokus pro budoucí kooperaci těchto partnerů a bude představen všem Univerzitám třetího věku (10) jako příklad dobré práce UTV, která byla realizována společně se třemi různými partnerskými organizacemi.

Závěry

- Vysokoškolské instituce v Evropě se často prezentují jako poskytovatelé elitních vzdělávacích programů na graduální úrovni a profesionálního zvyšování kvalifikace na univerzitní úrovni, s cílem umožnit vynikající kariéry ve výzkumné oblasti anebo špičkové kariéry v oblasti průmyslové a obchodní. Vzdělávací nabídky pro netradiční a starší studenty – pokud vůbec existují – jsou často jen okrajovou záležitostí a netvoří image těchto institucí, ani nejsou součástí profesionální role výzkumných pracovníků a lektorů.
- Ve vysokoškolských institucích v podstatě neexistuje žádný solidní finanční základ pro vývoj a implementaci vzdělávacích nabídek pro netradiční studenty a seniory.
- Uznání předchozího studia a výkonů netradičních studentů a seniorů na univerzitách a vysokých školách je v Evropě ještě stále závažným problémem. Flexibilní, individuální studijní nabídky a začlenění nových cílových skupin včetně seniorů nelze vyvíjet, aniž by došlo k vyřešení tohoto problému.

Doporučení

- Vysokoškolské instituce by měly zahrnout do svého vzoru cíl vyvíjet vzdělávací nabídky pro netradiční studenty a seniory a přitom zvláště zohledňovat inovační mezigenerační studium. Měly by provést personální opatření, která podmiňují profesionální dosažení tohoto cíle.
- Vysokoškolské instituce by ve spolupráci se sociálními partnery měly lobovat u národních vlád, aby uznaly dlouhodobé ekonomické a sociální výhody vzdělávacích nabídek pro netradiční studenty a seniory a vyvíjet tlak na to, aby poskytovaly dostatečné finanční prostředky na jejich zajištění.
- Vysokoškolské instituce by měly vyvinout systém pro uznávání předchozího vzdělání a pro uznání kreditů ECTS pro všechny studijní nabídky v rámci celoživotního vzdělávání na univerzitách pro studenty, kteří o to mají zájem.

Potenciální role univerzit v dalším vzdělávání tutorů pro aktivní občanské angažmá a placenou práci

Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Přehled

Tento článek prezentuje, jak se projekt ADD LIFE pokoušel zjistit potenciální roli univerzit v dalším vzdělávání tutorů pro různé oblasti dobrovolné a placené práce a jak se lze z tohoto vývoje poučit.

Oč jde?

Pro většinu obyvatelstva je stále ještě platný sled „zaměstnání na plný úvazek“, po kterém následuje „důchod na plný úvazek“. Lidé, kteří dnes odcházejí do důchodu v 60 nebo 65 letech (v některých zemích v průměru mnohem dříve) mají před sebou v závislosti na osobní životní situaci jako je zdraví a příjem, ještě 10, 15 nebo dokonce 20 let. Jak si svůj život uspořádají? Ještě pořád existují případy, kdy příslušníci starší generace vyvíjejí diverzifikované životní koncepty do pozdějšího věku dokonce ještě před odchodem do důchodu, jako např. vybudování „druhé kariéry“ v oblasti výdělečné činnosti, práce na částečný úvazek nebo dobrovolné práce. Anebo považují studium za silný impuls pro vytváření identity i v pozdějším věku. Je však problematické stanovit, kdy „pozdější věk“ vlastně začíná. Mohl by začít „předčasným odchodem do důchodu“, po dlouhém rodinném období na začátku 40tin, při ztrátě zaměstnání, anebo když se člověk dobrovolně rozhodne, že se bude nově orientovat a hledá novou výzvu do pozdějších let. Rovněž by to mohla být kombinace placené práce, samostatné práce a tradiční nebo nekonvenční dobrovolné práce a rodinných povinností. Kromě toho různé strany vyžadují, odvolávajíce se přitom na vývoj trhu práce, aby starší zaměstnanci setrvali v pracovním procesu déle, protože ubývá pracovní síly a trh práce si nemůže dovolit ztrácet schopnosti, kompetence a zkušenosti starších pracovníků. Zdá se, že vysokoškolská zařízení na tuto novou výzvu nereagují vůbec anebo jen pomalu. Nové a inovační učební nabídky a nové, flexibilní systémy uznávání odvedených výkonů jsou považovány nejen za budoucí atraktivnější hlavní proud – ještě stále se soustředí na přípravu mladších studentů na kariéru v oblasti výzkumu a v profesích. Vysokoškolská zařízení však mají jak v řádných studijních programech tak i v univerzitním profesně kvalifikovaném dalším vzdělávání co nabídnout. Mají však co nabídnout také v přípravě účastníků na úkoly v oblasti občanského angažmá, aby mohli později převzít nové role.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Zkušenosti ve vývojové práci ADD LIFE ukazují...

Všechny tématické moduly ADD LIFE byly vytvářeny jako studijní nabídky, které mají nejen podporovat mezigenerační učení, ale obsahovat také prvky dalšího vzdělávání pro možnost stát se moderátorem pro ostatní a s ostatními. Ve Štýrském Hradci si účastníci museli připravit prezentace o semináři a poznacích, které zde získali, a ty pak byly live přenášeny do regionálního centra. Anebo si museli vyzkoušet roli mentora v „reálné“ situaci a potom o tom reflektovat. Celý kurz byl v podstatě přípravou na transfer vědomostí od starších, zkušenějších směrem k mladším, méně zkušeným osobám. V Brně fungovali senioři s dobrými počítačovými vlastnostmi jako dobrovolní lektori; každý z nich předtím absolvoval tématicky odpovídající kurz. V Jyväskylä kurz oslovil především osoby, které již měli jisté předchozí znalosti a zkušenosti jako dobrovolní průvodci v muzeích (ne jako oficiální průvodci v muzeu, ale jako osoby, které motivují ostatní, aby muzeum navštívili a jako doprovod pro handicapované návštěvníky nebo děti na uměleckých výstavách atd.). O možnosti stát se dobrovolným průvodcem se diskutovalo v celé skupině. V Pécsi byli studenti vyzváni, aby shrnuli své nejdůležitější zkušenosti a zformulovali projektový úkol, na kterém chtěli dále pracovat. Mladší účastníci museli po poslední vyučovací jednotce vypracovat o tématickém modulu rozsáhlou zprávu, která se měla zabývat i návrhy realizace (z části proto, že musely být splněny předpoklady pro zápočet bodů). V A Coruña byli účastníci připravováni na to, že se stanou zdravotními mentory pro ostatní a to tak, že budou jiným skupinám populace předávat a vysvětlovat informace o kardiovaskulárních rizikových faktorech, poskytovat informační materiály o zdravém způsobu života a vyhodnocovat kardiovaskulární rizika.

Co na to studenti

Shrneme-li zkušenosti v projektu ADD LIFE, je možno konstatovat, že bylo velice užitečné motivovat účastníky prostřednictvím týmové nebo skupinové práce k tomu, aby převzali roli moderátora popř. mentora, protože to posílilo jejich sebevědomí pro další spolupráci s ostatními i mimo kurz. Vyhodnocení tematických modulů zřetelně naznačuje, že mladší i starší účastníci projevovali ambice předávat dál, co se sami naučili. Mladí studenti i senioři začali přemýšlet o tom, že by mohli pracovat ve svém okolí. Mohlo by to vyústit v politizaci starších studentů. Mladší studenti se zdáli být orientováni více na povolání. Některé odpovědi v této souvislosti viz níže:

- *Předám něco svým vnukům.*
- *Pomůžu známým v obci.*
- *Mnozí v mém věku neumějí zacházet s počítači. Předám své vědomosti, budu vyučovat začátečníky.*
- *Podělím se o informace se známými, kteří budou mít zájem.*
- *Komunikovat s mladší generací.*
- *To co jsem se naučil, využiji ke zvýšení kvality svého života.*
- *Nyní umím komunikovat s mladou generací.*
- *To co jsem se naučil, využiji ve své každodenní práci.*
- *Vést dobrý život a být příkladem pro ostatní.*
- *Sdílet zkušenosti s ostatními.*
- *Podnítit diskuse s ostatními občany v obci.*
- *Chci se tímto tématem zabývat ve svém pozdějším povolání.*
- *Zpracuji nové zkušenosti do své práce.*
- *Moje organizace plánuje, že bude pokračovat novým projektem, ve kterém by různé generace s různým sociálním pozadím mohly profitovat z mezigeneračního učení.*
- *Zřídít skupinu zainteresovaných účastníků a expertů, aby se na tématu dále pracovalo.*

Závěry

- Vysokoškolská zařízení ani ve výzkumu ani v úpravě studijních plánů dostatečně nereagují na rostoucí potřebu diverzifikovaných studijních nabídek. Na příklad: Senioři mají stále častěji nové životní plány do pozdějšího věku a vyvíjejí tlak na vysokoškolská zařízení, aby je podporovala při dosahování individuálních cílů.
- Tyto diverzifikované životní koncepty rovněž ukazují, že se senioři chtějí angažovat v různých oblastech tradiční nebo neobvyklé dobrovolné práce, ale i v oblasti placené a samostatné výdělečné činnosti.
- Senioři mají očividně nejen zájem o univerzitní vzdělání pro svůj osobní vývoj, ale jsou rovněž ochotni podělit se o své studijní zkušenosti a nově získané vědomosti se svým okolím a rodinou.

Doporučení

- Vysokoškolské instituce by měly pečlivě zkoumat a sledovat tento nový sociální fenomén, kdy si senioři různě plánují svůj pozdější život.
- Ze vzdělávací perspektivy by vysokoškolské instituce měly vyvíjet inovační a flexibilní koncepty, jak vytvářet mezigenerační studijní prostředí, které bude podporovat seniory při různých cílech a kontextech v jejich snahách o „druhou kariéru“.
- Vysokoškolské instituce by měly kromě kontroly toho, jak jsou stávající univerzitní nabídky vhodné (nabídky řádného studia a univerzitní nabídky profesní kvalifikace) poskytovat takové studijní nabídky, jež nejen podporují individuální kariéru starších seniorů, ale umožňují jim vyvíjet vědomosti, schopnosti a kompetence, které potřebují, aby tyto vědomosti mohli uplatňovat ve svém okolí.

Andrea Waxenegger

Přehled

Tento článek stručně definuje, která možná pole působnosti se v mezigeneračních studijních prostředích, definovaných a pilotovaných v projektu ADD LIFE, otevřela pro dobrovolnou a placenou práci.

Nová pole působnosti

Pro vývoj všech šesti tematických modulů ADD LIFE byly zvoleny následující centrální akční oblasti evropské agendy: „Občanská společnost“, „Kultura“, „Práceschopnost a mentoring“, „Zdravotní vědy“, „Informační společnost – Digital literacy“, „Dlouhodobá udržitelnost a vývoj“. K těmto globálním tématům byly vyvinuty následující moduly:

- Občanská společnost: Co se generace mohou od sebe naučit (University of Pécs)
- Dějiny umění a jeho výklad (Summer University of Jyväskylä)
- SeniorMent – Jak předám své vědomosti a zkušenosti? (Univerzita Štýrský Hradec)
- Zdravotní vědy: Kardiovaskulární rizikové faktory (University of A Coruña)
- Multimediální komunikace (Vysoké učení technické, Brno)
- Prostředky a metody pro procesy dlouhodobě udržitelného rozvoje v regionech a ekonomice (Univerzita Štýrský Hradec)

Všechny tematické moduly byly koncipovány tak, aby zahrnovaly malou „funkční“ část. Smyslem bylo, aby účastníci prostřednictvím doprovodných učebních opatření získávali vědecké poznatky, schopnosti, kompetence a postoje nejen ke svému vlastnímu prospěchu, ale měli by se také naučit, jak se stát tutori s ostatními a pro ostatní různých oblastí činnosti (dobrovolná a placená práce). Tyto nové formy aktivit by měly být považovány za nový projev „občanského zapojení“, ne však za konkurenci příslušných profesních oblastí (příčemž dlouhodobě mohou samozřejmě nové profesní oblasti vzniknout). Na základě pilotování tematických modulů a navazující na pozitivní zpětnou vazbu studentů byly vypracovány následující „profily“ (které by mohly být používány pro dobrovolnou či placenou práci nebo kombinaci obou):

• Aktéři v evropské občanské společnosti

„Evropská myšlenka“ nebude mít úspěch, jestliže nebude provázena aktivním evropským občanským angažmá – participací na lokální, národní a evropské úrovni. Aktér evropské občanské společnosti se vyzná v zásadních rolích, kompetencích, metodách, nástrojích a technikách organizování občanských aktivit a je proto schopen pomoci ostatním se také společensky angažovat. Mohlo by to znamenat následující: samostatně plánovat veřejné akce a kampaně, získávat členy a dobrovolníky, lobování, získávání finančních prostředků, podněcovat spoluúčast v různých organizacích a kontextech, fungovat jako mediátor mezi stranami, vytvářet kooperace, partnerství a sítě atd.

• Evropský kulturní průvodce

Evropa má obrovské kulturní dědictví, které vytváří její identitu bez ohledu na národní kultury a generace. „Evropský kulturní průvodce“ by disponoval hlubokými vědomostmi o evropské kultuře a osvojil si evropské chápání základních konceptů dějin umění stejně jako jeho historických a kulturních vazeb. Byl by schopen předávat své vědomosti v mezigeneračních studijních prostředích ostatním a fungovat také jako „multiplikátor“, tzn. motivoval by ostatní stát se rovněž „evropským kulturním průvodcem“.

• Mentor pro životní změny

Vznikání diverzifikovaných životních konceptů (nejen na základě vyšší průměrné délky života) vyžaduje podporu ve fázích nové orientace a zjišťování nových možností. Evropská občanská společnost, včetně trhu práce, si nemůže dovolit zřít se vědomostí, schopností, kompetencí a také životní a profesní zkušenosti seniorů. Mohli by nalézt novou roli v oblasti „mentoringu pro životní změny“, kdy by své spoluobčany doprovázeli v nových fázích života.

• Zdravotní tutoři

„Zdraví“ a „zdravé stárnutí“ především představuje centrální téma evropské společnosti. Zvýšit zdravotní povědomí všech generací v Evropě je velkou výzvou. „Zdravotní tutoři“ mohou přispět ke zdravější Evropě. Zdraví je komplexní tematickou oblastí, existují však některé základní zásady a/nebo také speciální témata (jako např. kardiovaskulární rizika v jednom z tematických modulů ADD LIFE), kterých se mohou zdravotní tutoři ve svých rodinách, okolí a ve svých obcích ujmout. Pomohlo by to zvýšit povědomí spoluobčanů a učinit první krok správným směrem.

· E-tutoři

Informační technologie netvoří pouze velkou část našeho všedního dne, ale lze očekávat, že v budoucnosti budou ještě intenzivněji zapojeny do našeho života. Evropští občané, kteří nemají přístup k vědomostem prostřednictvím těchto nových technologií, se dostali na pokraj společenského vyloučení. E-tutoři mohou aktivně informovat starší spoluobčany o novém vývoji a předávat jim vlastní vědomosti a dovednosti. Potřebné nejsou pouze „klasické“ kurzy pro začátečníky a pokročilé, ale také aktivity, které vytvářejí povědomí a kriticky tyto trendy pozorují a reflektují.

· Tutoři pro dlouhodobě udržitelnou budoucnost

Centrální snahou evropské agendy je dlouhodobě udržitelný vývoj i v budoucnosti, tímto směrem se již provádějí četné iniciativy. Nestačí ovšem formulovat globální strategii. Vytváření povědomí a konkrétní realizace se musejí uskutečňovat také na lokální a regionální rovině. „Tutor pro dlouhodobě udržitelnou budoucnost“ bude vědět, jaké jsou centrální evropské politiky (začleněny do globální perspektivy) a bude schopen aplikovat metody a prostředky regionálního vývoje ve svém profesním prostředí a každodenním životě. Rovněž bude motivovat ostatní pro to, aby dlouhodobě udržitelné projekty samostatně iniciovali.

Závěry pro utváření studijních nabídek

Zkušenosti v projektu ADD LIFE ukázaly, že je velice ambiciózní zahrnovat do tématických modulů „funkční část“, ve které jsou vypracovávány nové vědomosti a realizační schopnosti („jak se dělá...“).

„Ideální“ studijní program by se měl proto zakládat na následujících principech:

- etické standardy, na jejichž základě pracují univerzity
- vědomosti na úrovni nejmodernějších vědeckých a technických poznatků, zakládající se na mezinárodním výzkumu
- vědecké studium včetně reflexe o procesu vzniku vědomostí v sociálním kontextu a možnost vyvíjet výzkum
- praktické vědomosti, např. právní otázky o práci jako dobrovolník, placené práci a nebo samostatně výdělečné činnosti
- Životní kvalita: Jaké dopady mají nové vědomosti na kvalitu života evropské společnosti?
- schopnosti a kvality, které jsou potřebné, jako např. prezentační techniky, aplikace moderní informační technologie, základy projektové a skupinové práce, naučit se osvojovat si vědomosti (naučit se učit se), ale také jak vědomosti sdílet
- přemostňovat propast mezi generacemi prostřednictvím mezigeneračního studijního prostředí

Bodorkós, B. et al (2006) RAJTunk múlik! Hogyan szervezkezdjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön? (Jak se spojit a společně zastupovat své zájmy ve společnosti?) Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete.

Tato útlá knížka informuje čtenáře o jednoduchých metodách a technikách, které jsou užitečné při hledání partnerů pro společnou práci, pro získávání adekvátních informací a úspěšné vyjednávání s úřady ve prospěch společenství. Znázorněné metody slouží nejen sledování zájmů, ale také vytváření společenství a zastupování sociálních zájmů.

Boström, A.-K. (2003) Lifelong learning, intergenerational learning, and social capital. From theory to practice. Stockholm: Institute of International Education, Stockholm University (<http://www.interped.se/publications/BostromNo.61.pdf>).

Tato studie zkoumá vztah mezi celoživotním učením, mezigeneračním učením a sociálním kapitálem. Vyplatí se jí přecházet ze dvou důvodů – kvůli teoretického vypracování diskutovaných konceptů a kvůli referovaným výsledkům mezigeneračního učebního programu. Teoretické pozadí se zabývá na jedné straně celoživotní perspektivou, na straně druhé celoživotní orientací učení během života. Celoživotní perspektiva obsahuje ve stejné míře formální a neformální učení.

Brauerhoch, F.-O. & Dabo-Cruz, S. (2005) Begegnung der Generationen: Alt und Jung im Studium. (Setkávání generací: Mladí a starší při studiu) Idstein: Schulz-Kirchner Verlag.

Tato studie zkoumá výsledky empirického výzkumu v oblasti mezigeneračních vztahů ve vysokoškolském kontextu. Empirické nálezy souhlasí s dřívějšími výsledky jiných zemí a studií. Studenti seniori jsou méně integrováni v kurzech, ve kterých tvoří většinu mladší studenti. Mezigenerační studijní prostředí jsou považována za normální a hodnocena pozitivně. Autoři zjistili, že dochází-li k déle trvajícím kontaktům a interakcím mezi mladšími a staršími studenty, ubývá stereotypů o stárnutí. Trvalé interakce podněcují více personalizované názory o „těch druhých“.

Czike, K. & Bartal, A. M. (2005) Önkéntesek és nonprofit szervezetek - az önkéntes tevékenységet végzők motivációi és szervezeti típusok az önkéntesek foglalkoztatásában. (Dobrovolné a neziskové organizace) Budapest: Civitalis egyesület.

Motivace dobrovolníků a typu organizací.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Doll, G. A. (2006) Enhancing gerontology education: The role of older adult auditors in a human development and ageing course. Journal of Intergenerational Relationships, 4(3), 63-72.

Tento článek se zabývá příležitostmi pro společné studium seniorů a mladších studentů. V rámci kurzu na Knasas State University na jaře 2003 na téma „Vývoj člověka a stárnutí“ diskutovalo 18 mladých studentů a 18 posluchačů z domova pro seniory o svých názorech na otázky stárnutí. Seniori i mladí studenti referovali o změnách ve svých postojích vůči osobám z jiných věkových skupin.

EAEA Monographs series (1994) Older adults as helpers in learning processes – Bilingual: English-French. (VHS video k dispozici anglicky, francouzsky, španělsky, německy a katalánsky) Barcelona: EAEA.

V této studii je popsáno 32 programů, ve kterých se seniori aktivně účastnili studijních procesů jako zdrojů pro ostatní v oblasti zdraví, vzdělání, práce, kultury a sociálního vyloučení. Registrovány a analyzovány byly hlavně iniciativy, které se zakládají na vzdělávacích a metodologických strategiích a snaží se o odstranění sociálního vyloučení seniorů ze vzdělávacích a kulturních nabídek. Iniciativy mapovaly snahy změnit roli seniorů v dnešní společnosti tak, aby jejich vědomosti a zkušenosti mohly proudit do vzdělávání mladší a starší generace. Neexistuje jednoznačný důkaz potenciálu seniorů jako učebního zdroje. Proces je jasně dokumentován v případových studiích a v doprovodném videu.

García-González, J. (2005) «Rompiendo Distancias»: un programa integral para prevenir y atender la dependencia de las personas mayores en el medio rural („Překonávat vzdálenosti“: integrativní program pro předcházení závislosti seniorů na venkově) Revista Española de Geriátria y Gerontología, 40(1), 22-33.

Tento článek popisuje výsledky integrativního programu ve venkovských oblastech v Asturii (severní Španělsko), který se snaží podporovat aktivní stárnutí a zakládání nových lokálních služeb a má za cíl působit proti závislosti na ostatních a posilovat sociální angažmá. Intervenní model, jež se zakládá na veřejně prospěšné práci, která splňuje zásady transversality, koordinace a flexibility, byl velice uspokojujivý a měl významný mezioblastní dopad. V tomto modulu byla zkoumána vhodnost sítě a společenský přístup k intervencím, které jsou nutné pro návrat ke komunálním sociálním službám. Byla podporována společenská účast izolované skupiny a vytvářely se formy jejího dalšího pokračování. Došlo ke zřízení nových sociálních služeb a ke zlepšení stávajících služeb, cílem byla autonomie velkého počtu osob a podpora pro rodiny, které se o tyto osoby starají. Sociální kapitál se zvýšil díky asociativnímu hnutí, altruismu a mezigenerační výměně.

Hatton-Yeo, A. & Ohsako, T. (Eds.) (2001) Intergenerational Programmes: Public Policy and Research Implications. An International Perspective. Stoke-on-Trent: The Beth Johnson Foundation.

Tato příručka je výsledkem kooperace s finanční podporou UNESCO. Popisuje hodnotu mezigeneračních programů v mnoha oblastech politiky. Studie této velikosti může pouze začít zkoumat potenciál této pracovní oblasti. Pokouší se znázornit klíčové otázky budoucnosti, kdy vyvstane nutnost se těmito tématy zabývat. V mnohém ohledu byly vysoká míra porozumění, která se velice rychle vytvořila mezi autory z různých zemí a kultur a rozoznání důležitosti tohoto tématu nejdůležitějšími výsledky této spolupráce. Dílo se snaží shrnout zásadní otázky a vytvořit tak základ pro budoucí vývoj výzkumu a politiky, čímž se stává zajímavým pro odborníky ve všech oblastech veřejného života. Připomíná nám především jedno: nezáleží na tom, kde se na světě nacházíme, kvalita kontaktu a vazeb mezi mladými a staršími vypovídá vždy o kvalitě života nás všech.

Hatton-Yeo, A. (2006) Intergenerational Programmes: An Introduction and Examples of Practice. Stoke-on-Trent, England: Beth Johnson Foundation and the Centre for Inter-generational Practice.

Tato příručka nabízí úvod k mezigenerační praxi a obsahuje široké spektrum případových studií, které byly otestovány v organizacích ve Velké Británii. Demonstruje, že úspěch těchto programů znamená oboustranný užitek pro všechny zúčastněné, pro vytváření nových rolí a perspektiv a pro řešení sociálních otázek involvované generace.

Krout, J. A. & Porgozala, C. H. (2002) An inter-generational partnership between a college and congregate housing facility: How it works, what it means. The Gerontologist, 42(6), 853-858.

Tento článek popisuje cíle, vývoj, provádění a výsledky mezigenerační programatické spolupráce mezi soukromou školou a domovem pro seniory. Tyto zajímavé aktivity se zakládaly na společenském vývojovém modelu, který podporoval spíše „učení s někým“ než „dělání pro někoho“. Účastníci referovali o tom, že partnerské aktivity otevřely výborné možnosti pro intenzivnější chápání stárnutí a seniorů. Partnerství mezi školami a domovy jsou žáky i seniory velice užitečné.

Manheimer, R. (2002) Pedagogía social y programas intergeneracionales: educación de personas mayores (Sociální pedagogika a mezigenerační programy: vzdělávání seniorů). Ediciones Aljibe.

Kniha je pečlivě rozpracovanou reflexí o binomickém výrazu „vzdělávání seniorů“. Je rozdělena na tři části. Nejdříve je zkoumán vývoj aspektů jako tertiární socializace,

vzdělávání ve třetím věku a sociologie vzdělávání seniorů. Druhá část zahrnuje výzkum evropských a amerických expertů, kteří dlouhodobě zkoumali možnosti mezigeneračního studia. Poslední část knihy je věnována kvalifikaci osob, zodpovědných za vzdělávání seniorů a zvyšování této kvalifikace.

Mercken, Chr. (2004) Education in an ageing society. European trends in senior citizens' education. Odyssee.

Tato publikace vznikla v rámci projektu PEFETE (Pan-European Forum for Education of The Eldery) a zakládá se na zprávách ze zemí jednotlivých partnerů PEFETE a na základním dokumentu projektového koordinátora. Poskytuje přehled o aktuálních trendech ve vzdělávání seniorů v 15 evropských zemích. Osobám zodpovědným za rozhodování v oblasti vzdělávání dospělých na evropské i národní úrovni nabízí užitečné informace do budoucnosti, kdy budou mít senioři přístup ke vzdělání, které odpovídá jejich potřebám, cílem je co nejdelší samostatný a nezávislý život.

Newman, S. et al (1997) Intergenerational Programs: Past, Present and Future. Taylor and Francis, Inc.

Tato publikace je maximálně užitečná, protože vychází z vývojových teorií jako báze pro mezigenerační programy. Obsahuje kapitoly o kontextu, sociálních otázkách, typech a modelech mezigeneračních programů, o výzkumu a evaluaci mezigeneračních programů a sociálně-politického vývoje v oblasti mezigeneračních programů. Obsahové spektrum činí z této knihy ideální úvod do teorií a konceptů v oblasti mezigenerační práce.

Noller, P., Feeney, J., Peterson, C. (2001) Personal Relationships across the Lifespan. Psychology Press.

Toto dílo komplexním způsobem mapuje roli osobních vztahů pro život člověka. Zdůrazňuje významné oblasti každé životní fáze a tímto způsobem nabízí osobám z mezigenerační praxe důležitý náhled do problémů různých generací. Kapitola 7 (Klíčová témata a koncepty) je zvláště důležitá.

Ramon, A. C. & Turrini, M. (2008) Grandparents and Grandsons: poetics of an intergenerational learning experience. eLearning papers, 8, 1-7.

Tento článek popisuje mezigenerační studijní zkušenost a jak lze podporovat výměnu různých hledisek mladších studentů a seniorů ve prospěch celé skupiny. Studenti středních škol zde fungovali jako dobrovolní „digitální“ mentoři, kteří učili seniory, jak používat internet a e-mailové programy, aby se zlepšila jejich aktivní role „digitálních“ občanů. Z těchto zkušeností byly vyvozeny návrhy, které se soustředily nejen na zlepšení studijního procesu, ale zvláště na další rozšíření mezigeneračního studijního modelu.

RE-ETGACE Final Report (2004) Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe – A Central and Eastern European Perspective. The Implications of the Research for Central and Eastern European Policy Design on Active Citizenship and Governance. Project Supported by the European Commission Framework Programme 5. (Contributors among others: Kleisz, T. & Pavluska, V.) Nijmegen: Nijmegen University.

Sánchez, M. et al. (2007) Programas intergeneracionales: hacia una sociedad para todas las edades. Barcelona: Fundación „La Caixa“.

Sanchez, M. et al. (2007) Intergenerational Programmes: Towards a Society for all Ages. Barcelona: The „la Caixa“ Foundation (www.laCaixa.es/ObraSocial).

Tato publikace nabízí hloubkovou analýzu možností, jak napomoci růstu solidarity mezi generacemi. Je adresována lidem z praxe a zdůrazňuje následující tézi: chceme-li mezigenerační oblast posílit, tak by na prvním místě měla stát praxe, ne výzkum. Politika by měla vytvořit co nejlepší rámcové podmínky pro vytváření mezigeneračních vztahů a jejich péči. Hlavní část knihy se věnuje nejrůznějším projektům a programům, které jsou v této oblasti nabízeny ve Španělsku.

Serra, E. & Cerda, C. (1997) Historias de vida en sujetos mayores: cuestiones metodológicas, función terapéutica y aplicación de programas intergeneracionales (Life Stories of older people: methodology issues, therapy and application of inter-generational programmes). Revista de Psicología de la Educación, 21, 63-81.

Poprvé byla metoda životních příběhů popsána v antroposofických vědách ve 20. letech min. století. Od této doby jsou životní příběhy používány jako výzkumný prostředek a terapeutická metoda. V tomto článku se diskutuje o použití životních příběhů ve výzkumu a v terapii a o tom, kdy mohou být užitečné i pro osoby, jež vidí samy sebe i svůj život na konci cesty. Poslední část studie obsahuje poslední výsledky v této výzkumné oblasti.

Szabó, M. (2002) Civil társadalom – globalizáció – regionalizmus. (Civil society – globalisation – regionalism) MTA Regionális Fejlődés és Mikrointegráció Kutatócsoport – Berzsenyi Dániel Főiskola (<http://www.hunsor.se/dosszie/civiltarsadalom.pdf>).

Thang, L. L. (2001) Generations in Touch: Linking the Old and Young in a Tokyo Neighborhood. Cornell University Press.

Protože jsou senioři v Japonsku stále více vytěsňováni ze společnosti, je v této knize forma nového mezigeneračního zaměstnání považována za schůdnou cestu do budoucnosti. Popisuje experiment multigeneračního soužití, kde jsou pod jednou střechou umístěny domov pro seniory a denní centrum pro děti, poskytující společné jídlo a aktivity. Tato kniha je velice inspirativní a může sloužit i jako motivace pro osoby, zabývající se vytvářením programů.

Varga, A. T. & Vercseg, I. (2001) Közösségfejlesztés. (Community Development) Budapest: Magyar Művelődési Intézet.

Vynikající příručka, která popisuje metody, případy a vztahy vývoje společenství.

Vercseg, I. (2004) Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak. (Lessons on community development for beginners and advanced learners) Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete. Parola-füzetek.

Stručný, ale přesný přehled o vývoji společenství a jeho metodách.

Wilson, L. B. & Simson, S. (2003) Combining Lifelong Learning with Civic Engagement: A University-Based Model. Gerontology & Geriatrics Education, 24(1), 47-61.

Tento článek se zabývá otázkou, jakou roli může a má univerzita hrát při podpoře občanského zapojení generace 50+. The University of Maryland úspěšně testuje modely, které kombinují celoživotní učení, vývoj schopnosti vést a občanského angažmá.

ADD LIFE znamená „ADDing quality to LIFE through inter-generational learning via universities“. Partnerství bylo vytvořeno s cílem vyvinout a pilotovat nové nabídky pro studenty seniory na univerzitní úrovni v „mezigeneračním“ studijním prostředí. Cíle byly:

- vyzkoušet různé modely mezigeneračního učení, společného učení mladších studentů a seniorů a mezigenerační spolupráci při vývoji nových modulů
- vyvinout učební nabídky, které budou podporovat zapojení osob do evropské občanské společnosti v roli tutora nebo moderátora/mentora spolu s ostatními
- navrhnout 12 učebních modulů, které tyto různé modely a různé flexibilní přístupy realizují a 6 z nich pilotovat
- pilotní modely systematicky evaluovat a referovat o získaných poznatcích s ohledem na mezigenerační vyučování a učení a kolaborační design stejně jako o potenciální roli univerzit v dalším vzdělávání tutorů pro různá pole působnosti dobrovolné a placené práce, identifikovat potřebu budoucí vývojové práce a formulovat konkrétní doporučení
- rozšiřovat a hodnotit výsledky a produkty projektů v odborných kruzích v evropských univerzitách a mimo ně

Výsledky

- **Šest učebních modulů ADD LIFE** – Tyto moduly, ve kterých byla testována různá mezigenerační studijní prostředí, se zabývaly centrálními tématy evropské agendy. Obsah modulů byl také funkční: dozvědět se, jak se stát tutorem speciálního tématu nebo moderátorem popř. mentorem, který je schopen na toto téma pracovat s ostatními.
- **Moderované otevřené moduly ADD LIFE** – Obsah a učební prostředí těchto modulů byly vyjednány ve společném procesu s potenciálními cílovými skupinami, které se skládají z různých generací (mladší účastníci a senioři společně vypracovali nový modul). Studenti byli motivováni, aby formulovali své individuální učební výsledky a vyjednali studijní výsledky skupiny.

- **Zprávy 3 ADD LIFE pro odborný okruh příjemců** – Zkušenosti, reflexe a doporučení z vývojové práce jsou shrnuty do třech zpráv:
 - Zpráva „ADD LIFE – Co jsme se naučili 1: Mezigenerační vyučování a učení v univerzitním prostředí – zkušenosti a doporučení“
 - Zpráva „ADD LIFE – Co jsme se naučili 2: Potenciální role univerzit v dalším vzdělávání tutorů pro různé oblasti dobrovolné a placené práce – zkušenosti a doporučení“
 - Zpráva „ADD LIFE – Co jsme se naučili 3: Moderovaný kolaborační design mezigeneračních univerzitních kurzů – zkušenosti a doporučení“

Tyto zprávy tvoří základní dokument pro budoucí vývojovou práci. Z důvodu lepší využitelnosti v oblasti personálního vývoje jsou tyto zprávy, které obsahují stručné články, osvětlující zvláštní aspekty vývojové práce, navíc zveřejněny jako „ADD LIFE evropský Tool Kit pro vývoj mezigeneračního studia ve vysokoškolském kontextu“.

- **Sdílení zkušeností a nových vědomostí** – Produkty a zkušenosti byly během projektu prezentovány odborným kruhům a zainteresovaným skupinám i studentům. Prezentace se uskutečnila různými způsoby, např. se v květnu na Univerzitě ve Štýrském Hradci konalo Závěrečné otevřené sympozium. Dokumentaci této důležité akce sloužící k zveřejnění a využití výsledků je k dispozici ke stažení na webové stránce projektu.
- **Projektová webová stránka** – centrální pramen: <http://add-life.uni-graz.at>

Partnerství ADD LIFE

Partnerství ADD LIFE zahrnovalo sedm hlavních a sedm přidružených partnerů:

Hlavní partneři

- Univerzita ve Štýrském Hradci (koordinátor), Rakousko
- Vysoké učení technické, Brno, Česká republika
- Univerzita Goldsmiths v Londýně, Velká Británie
- Letní univerzita v Jyväskylä, Finsko
- Univerzita v Pécsi, Maďarsko
- Univerzita v A Coruña, Španělsko
- Evropská síť univerzit dalšího vzdělávání – EUCEN

Externí poradce projektu byl Prof. Dr. Franz Kolland, Univerzita Vídeň, Rakousko.

Partneři a externí poradci vnesli do projektu **různorodé expertízy**, např. z oblasti výzkumu, vyučování, managementu, různých druhů institucí (univerzity, neziskové spolky/centrum vzdělávání pro dospělé, evropské sdružení) v kooperaci s přidruženými partnery (podniky/obce, univerzita, národní platformy, neziskové spolky). To vše bylo ještě obohaceno interdisciplinárním přístupem:

- pedagogika, vzdělávací vědy, vzdělávání dospělých
- management a organizační vývoj
- informační a komunikační technologie, zvláště pro seniory
- gerontologie s těžiškem na medicínu, zdravotní vědy a telegerontologie
- gerontologie s těžiškem na sociologii, sociální gerontologii, učení v pozdějším věku
- sociální historie

Tyto vědomosti byly rozšířeny o expertízu, o kterou vývojovou činnost obohatili spoluautoři jako např. studenti a vyučující/moderátoři.

Přidružení partneři

Hlavní partneři přizvali následující instituce, zastupující různé segmenty zainteresovaných skupin, aby vstoupily do konsorcia:

- Technologické centrum Deutschlandsberg GmbH ve spolupráci s magistrátem města Deutschlandsberg, Rakousko
- Asociace Univerzit třetího věku, Česká republika
- Trust učení ze zkušeností, Velká Británie
- Univerzita v Kielu, Německo
- Asociace vzdělávacích center – Dům občanských komunit, Maďarsko
- Regionální svaz důchodců v A Coruña, Španělsko
- Evropská asociace pro vzdělávání dospělých – EAEA

Přidružení partneři měli v projektu ADD LIFE následující úkoly:

1. vnést své odborné vědomosti do kolaborační vývojové práce z hlediska nevládních organizací jako zainteresovaných skupin
2. pomoci rekrutovat účastníky pro tématické moduly a moderované, otevřené moduly
3. přispět k rozšiřování výsledků a k valorizaci od samého počátku
4. vytvořit kontakt mezi vyškolenými tutory a moderátory / mentory s nevládními organizacemi
5. přispět k dlouhodobému trvání projektu tím, že budou vnášet zkušenosti do jiných oblastí své profesionální práce

Prof. Dr. Raymond Thomson, Centre for Lifelong Learning, University of Strathclyde, Skotsko, Velká Británie, podporoval projekt jako **externí evaluátor** tak, že vypracoval formativní a závěrečnou evaluaci.

Učební modul občanské společnosti

Čemu se mladí občané mohou přiučit od starších aktivních občanů. Mezigenerační učební proces s univerzitní podporou (Univerzita v Pécsi, Maďarsko)

Aktivní občanská společnost je jedním z pilířů evropské myšlenky. Významným krokem k realizaci občanské společnosti je podporování tvorby a zdokonalování kompetencí aktivní společnosti a praktické účasti občanů na veřejném životě.

Cílová skupina

Formálně nejsou požadovány žádné profesní předpoklady, neskládají se žádné přijímací zkoušky. Účastníci by ale měli mít základní přehled o demokratických principech, občanské společnosti, neziskových organizacích, měli by se zajímat o témata významná pro občanskou společnost, schvalovat dobrovolnou práci, účast na veřejném životě, sebeorganizaci a zapojení do každodenní demokracie. Modul je určen především pro tyto skupiny:

- mladí lidé (především studenti), kteří se chtějí dozvědět více o občanské společnosti a rádi by si vybudovali či rozšířili kompetence důležité pro aktivní společnost (schopnosti, znalosti a přístupy)
- starší aktivní občané, kteří chtějí pracovat s mladými lidmi, sdílet s nimi své zkušenosti a nalézat řešení výzev občanské společnosti
- experti, zástupci a moderátoři pracující pro občanskou společnost nebo se zabývající občanskými tématy

Učební výsledky

V kurzu účastníci získají následující dovednosti:

- pozorně a kriticky vnímat a chápat svět kolem sebe
- uvědomovat si sociální témata a problémy
- rozpoznávat pole napětí mezi občany a vládou, občany a účastníky trhu, skupinami občanů (menšiny – většiny, různé zájmové skupiny), občany a prostředím apod.
- vnímat výzvy a příležitosti pro občanské iniciativy
- rozpoznávat potřeby společenského života, občanského partnerství, tvorby sítí, publicity
- rozpoznávat potřebná veřejná témata (iniciovat vládní kroky, kooperovat s vládními orgány, veřejná kontrola)
- iniciovat občanské aktivity (podněcovat, moderovat a motivovat lidi)
- povzbuzovat účast na veřejném životě, sebeorganizaci a veřejný dialog
- zprostředkovávat mezi stranami (zmírňovat konflikty, sladovat rozdílné zájmy)
- korektně a efektivně využívat právní znalosti občanských organizací a aktivistů
- účelně využívat techniky občanské komunikace (veřejně diskutovat, vyjadřovat názory, argumentovat, přesvědčovat atd.)
- budovat důvěru

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

- tvořit kooperace, partnerství a sítě
- plánovat a organizovat občanské akce, projekty a organizace (vytipovat potenciální partnery, vybudovat důvěru, aktivně podporovat vzájemné pochopení, moderovat dialog, vytvářet a užívat prostředky zvyšující publicitu, spoluvytvářet partnerství a kooperace, dojednat právní postupy atd.)
- nasazovat techniky aktivního občanství (organizovat veřejné akce, kampaně, demonstrace, získávat členy a dobrovolníky, lobbovat, podávat zprávy, zakládat občanské organizace, získávat finanční prostředky atd.)

Obsah

1. Teoretické základy občanské participace, dobrovolnictví a aktivního občanství (profesionální znalosti o občanské společnosti budou zprostředkovány) a o občanské společnosti v Maďarsku:
 - potřeba občanské společnosti v moderních demokraciích (rozpad tradiční komunity, modernizace, urbanizace)
 - základní koncepty občanské společnosti (dobrovolnictví, občanský kapitál, sdílené hodnoty a zájmy, občanská participace, kooperace, důvěra, sítě, publicita, etika občanské společnosti atd.)
 - tradiční a moderní formy dobrovolnictví a aktivního občanství v Maďarsku (historický přehled, různé modely)
2. Základní role, kompetence, metody, nástroje a techniky organizování občanských aktivit – efektivní dovednosti, znalosti, přístup a jejich uplatnění
 - iniciace – podnět, moderace, stimulaci
 - podpůrné funkce – poskytování informací, mediace, organizace vztahů, poskytování služeb
 - aktivace – sebeorganizace, dialog, sítě
 - komunikace – tvorba a využívání propagačních kanálů, vyjádření a výměna nápadů
 - vybudování důvěry, kooperace a partnerství
 - zmírňování konfliktů, sladování a mediace zájmů
 - uplatňování technik aktivního občanství (organizovat veřejné mítinky, akce, kampaně, demonstrace, získávat členy a dobrovolníky, lobbovat, ovlivňovat, podávat zprávy, poskytovat bezplatné poradenství, zakládat občanské organizace, získávat finanční prostředky atd.)
3. Praktická a projektová práce
 - rozbor případových studií a případů best practices
 - pozorování v praxi: dobrovolná práce a sebeorganizace
 - dialog, sdílení nápadů a výměna zkušeností s občanskými aktivisty
 - nezávislá projektová práce

Vyučovací formát a metody / učební proces

15 týdnů (+ 3 týdny na přípravu podkladů) univerzitního kurzu – semináře, 3 kredity ECTS

- přednáška a diskuse o teoretických zásadách dobrovolné práce a aktivního občanství
- individuální rozbor a prezentace současných občanských témat (události, debaty, trendy, právní témata atd. v občanské společnosti v Maďarsku a jiných zemích)
 - získávání občanských dovedností a znalostí – starší studenti učí mladé, mladí poskytují zpětnou vazbu
- exkurze skupiny studentů do efektivně pracujících občanských organizací (lokální v Alsómocsoládu, Pécsváradu a Pécsi) – skupinové pozorování, diskuse, debaty a evaluace
- sdílení nápadů a zkušeností se staršími občanskými aktivisty, skupinové diskuse a debaty s vedoucími komunity, ochránci spotřebitelů, environmentalisty, místními aktivisty, tvůrci komunit a sítí, občanskými politiky
- řešení problémů: debaty o vznikajících tématech, např. jak zainteresovat lidi, jak je motivovat, jak nabírat mladé lidi?
- individuální zaznamenání a evaluace pozorování v praxi, skupinové diskuse a řešení problémů se staršími účastníky za použití evaluačních listů
- skupinové diskuse o individuálních poznatcích a názorech
- účast na konferencích o tématech občanské společnosti (Pascal; Tanulás szabadsága, Youth 2004)
- shrnutí kompetencí aktivního občanství a technik efektivní občanské společnosti; poskytování návrhů pro zjednodušený modul – individuální pracovní penzum
- projektová práce ve skupinách na implementaci znalostí a dovedností
- používání specifických nástrojů (internet, video)
- Hodnocení: účast na hodinách a diskusích, průběžné prezentace, záznamy na pracovních listech, zprávy, závěrečná prezentace, nápady na další fázi.

Modulové tutoriály

Dr. Valéria Pavluska, Ph.D., docentka na Univerzitě v Pécsi, fakulta vzdělávání dospělých a rozvoje lidských zdrojů; univerzitní lektor, vedoucí kurzů v oblasti občanské společnosti, neziskového sektoru a jeho managementu; Dr. Teréz Kleisz, Ph.D., docentka na Univerzitě v Pécsi, fakulta vzdělávání dospělých a rozvoje lidských zdrojů; univerzitní lektor, vedoucí kurzů v oblasti rozvoje komunit; Vincze Csilla, výkonný ředitel Asociace vzdělávacích center – Dům občanských komunit, Pécs; vedoucí zastřešující asociace, poskytující služby občanským organizacím

Externí spolupracovníci

Anikó Balogh – vedoucí, Telehouse (zastřešující svaz občanských organizací) v Alsómocsoládu; Béla Bokor – ředitel, Krajské komunitní kulturní centrum v Pécsi a zástupce občanských organizací v krajské samosprávě; László Dicső – starosta, Alsómocsolád; Dr. Gusztáv Dietz – dobrovolný právní poradce, Národní svaz spotřebitelů, Budapešť; Katalin Dretzky – tajemník, společnost přátel hradu Pécsvárad; Zsolt Hajnal – Dům občanských komunit; Árpád Kárpáti – poradce junior, kraj Baranya; Zita Kárpáti Kovács – vedoucí, okresní svaz důchodců, Pécsvárad; Ildikó Prucsiné Fűzi – Dům občanských komunit

Podklady

- Anheier, H. K. (2005) *Nonprofit Organizations. Theory, management, policy.* London – New York: Routledge.
- Badescu, G. & Uslaner, E. M. (eds.) (2003) *Social capital and the transition to democracy.* London: Routledge.
- Bartal, A. M. (2005) *Nonprofit elméletek, modellek, trendek.* Budapest: Századvég.
- Czike K. & Bartal, A. M. (2005) *Önkéntesek és nonprofit szervezetek.* Budapest: Civitalis egyesület.
- Keane, J. (2004) *A civil társadalom. Régi képzetek, új látomások.* Budapest: Typotex Kiadó.
- Mislivetz, F. & Jensen, J. (1998) *An Emerging Paradox: Civil Society from Above?* In: Rueschemeyer, D., Rueschemeyer, M., Wittrock, B. (eds.) *Participation and Democracy East and West: Comparisons and Interpretations.* Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Pavluska, V. (1999) *A nonprofit szektor.* Pécs: JPTE FEEFI.
- RE-ETGACE Final Report (2004) *Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe – A Central and Eastern European Perspective. The Implications of the Research for Central and Eastern European Policy Design on Active Citizenship and Governance.* Project Supported by the European Commission Framework Programme 5. Nijmegen: Nijmegen University.
- Salamon, L. M., Sokolowski, W. S., List, R. (2003) *Global Civil Society. An Overview.* Baltimore: John Hopkins University Institute for Policy Studies, Center for Civil Society Studies.
- Szabó, M. (2002) *Civil társadalom – globalizáció – regionalizmus. (Civil society – globalisation – regionalism).* MTA Regionális Fejlesztés és Mikrointegráció Kutatócsoport – Berzsenyi Dániel Főiskola (<http://www.hunsor.se/dosszie/civiltarsadalom.pdf>).
- Touraine, A. (1997) *What is Democracy?* Boulder: Westview Press.
- Varga, A. T. & Vercseg, I. (2001) *Közösségfejlesztés.* Budapest: Magyar Művelődési Intézet.
- Vercseg, I. (2004) *Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak.* Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete. Parola-fűzetek.

Učební modul kultura

Dějiny umění a interpretace umění. Základní koncepty dějin umění, historické a kulturní kontexty umění (Letní univerzita v Jyväskylä, Finsko)

Evropské umění je společným vlastnictvím sdíleným přes hranice kultur a generací. Rozšiřování znalostí o evropské kultuře a budování evropského chápání základních konceptů dějin umění a historických a kulturních kontextů umění přispívá k tvorbě nadgeneračního povědomí o tomto vlastnictví.

Cílová skupina

Nejsou kladeny specifické požadavky. Kurz má poskytovat mezigenerační učební prostředí a je určen pro tyto skupiny:

- starší studenti, např. studenti Univerzity třetího věku
- mladší studenti, např. studenti Open University
- dobrovolníci pracující jako tutoři-kolegové, např. jako průvodci v muzeích

Učební výsledky

V kurzu účastníci získají následující dovednosti:

- popsat základní koncepty dějin umění
- vysvětlit historické a kulturní kontexty umění
- respektovat a vážit si názorů jiných generací
- popsat, jak rozdílně lidé různých generací či kultur přistupují k uměleckému dílu
- propagovat kurz v dalších komunitách

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Obsah

Modul sestává ze dvou částí s povinnými a nepovinnými prvky.

Obsah 1. části:

- Úvodní přednášky do dějin umění, které se mimo jiné věnují tématům:
 - dějiny dějin umění a základní koncepty dějin umění
 - Žánry výtvarného umění
 - nástroje kunsthistoriků při zkoumání výtvarné kultury
 - pojetí umění a postavení umělců v průběhu staletí
 - vliv dějin umění a uměleckých institucí na práci umělců a psaní o umění
- Povinná četba: „Omezení vizuálního vnímání“ (viz Podklady)
- Povinné návštěvy galerií s různým zaměřením, např. jak pracovat jako (dobrovolný) průvodce v muzeu (a jak kupříkladu uspořádat prohlídku umělecké výstavy pro seniory nebo pro děti); moderovaná diskuse o některém z hlavních děl LUMO 2007 (7. mezinárodní přehlídka fotografického umění) s komentáři zahraničních návštěvníků nebo Finů, kteří dlouho žili v zahraničí
- Volitelný počítačový kurz pro seznámení se s internetem
- Volitelná zkouška (nebo písemné práce)

Obsah 2. části:

- školení v rozboru uměleckých děl: diskuse o rozdílných modelech a přístupech k analýze uměleckých děl a společné procvičování popisu a interpretace uměleckých děl a zprostředkování těchto poznatků dále
- základní postupy při vyhledávání informací (podrobné vysvětlení, jak pracovat s vybranými národními a mezinárodními odkazy)
- učební zadání (např. vyhledání biografie)

Vyučovací formát a metody / učební proces

8 týdnů (1. část - 4 týdny; 12 kontaktních hodin a 1 hodina na videopřednášky; samostudium, volitelné: 8 kontaktních hodin počítačového kurzu; 2. část - 4 týdny; 16 kontaktních hodin; samostudium)

3 kredity ECTS (minimum), 5 kreditů ECTS (maximum, po splnění všech učebních zadání nebo složení zkoušky)

- kontaktní přednášky a videopřednášky, diskuse
- učební zadání nebo písemné práce ve skupinách/ve dvojicích
- procvičování rozboru uměleckých děl ve smíšených mezigeneračních skupinách studentů
- povinná četba („Omezení vizuálního vnímání“ a články)
- diskuse ve webovém učebním prostředí
- návštěva místního muzea s tutorý-kolegy; návštěvy galerií
- samostudium webových odkazů a příslušných článků
- volitelný počítačový kurz
- písemná práce
- zkouška

Hodnocení na základě zkoušky, splnění učebních zadání nebo písemné práce.

Moduloví tutoři

Hlavní tutor: Teija Luukkanen-Hirvikoski, MA (Univerzita v Jyväskylä, oddělení umění a kulturních studií) ve spolupráci: Merja Karjalainen, MA, programová koordinátorka (Univerzita v Jyväskylä / Open University); Sirpa Turpeinen, MA, vzdělávací kurátorka (zodpovědná za tutorý-kolegy v kulturním projektu a za umění v projektu dlouhodobosti, muzeum umění v Jyväskylä); emeritní profesorka Marjatta Marin (společenská gerontologie, presidentka UTA Jyväskylä); Milla Saajanaho, studentka v Andragogy, zodpovědná za počítačový kurz; Anneli Hietaluoma, MA (rektorka letní univerzity Jyväskylä, zároveň zodpovědná za UTA Jyväskylä).

Externí spolupracovníci

Open University / Univerzita v Jyväskylä; oddělení umění a kulturních studií / Univerzita v Jyväskylä; muzeum umění Jyväskylä / město Jyväskylä

Podklady

- „Katseen rajat“ („Omezení vizuálního vnímání“), ed. Lukkarinen / Elovirta
- e-podklady o dějinách umění, uměleckých galeriích, encyklopediích umění (např. „Aikajana“: <http://virtuaalilyliopisto.jyu.fi/aikajana>) a národní a mezinárodní odkazy, které sestavili učitelé. Studenti mají vyhrazený čas na samostudium anebo se s odkazy mohou seznámit během nabízeného počítačového kurzu
- videopřednáška „Hranice umění“ profesorky Anniky Waenerberg (Univerzita v Jyväskylä; oddělení umění a kulturních studií)

Ani hospodářská sféra a trh práce, ani Evropská občanská společnost by se neměla vzdávat schopností, kompetencí a zkušeností starších občanů. Mentoring může být vhodným nástrojem posilování vzájemně přínosných mezigeneračních vztahů.

Cílová skupina

Jednotlivci v přechodném stádiu, především starší manažeři či profesionálové ze všech sfér (průmysl, služby, veřejná správa atd.), kteří se chystají na důchod nebo již v důchodu jsou a přemýšlejí o mentoringu jako možném zaměření pro svou budoucnost; motivační dopis a/nebo pohovor. Mladší lidé, kteří mají zájem o účast jako mentee.

Učební výsledky

V kurzu účastníci získají následující dovednosti:

- rozhodnout se, zdali se chtějí stát mentorem nebo ne
- iniciovat konstruktivní komunikaci
- umět naslouchat
- zabezpečit adekvátní přenos vlastních zkušeností
- uvědomit si své neformální znalosti
- iniciovat výměnu zkušeností díky „učení za pochodu“
- poskytovat rady a zpětnou vazbu
- budovat důvěru i přes věkový rozdíl nebo rozdíl v postavení ve skupině
- vyměňovat kontakty
- podporovat tvorbu sítí

Obsah

- Trh práce v současnosti a budoucnosti: Co znamená pro mě? Jakým způsobem se mohu zapojit (dobrovolná práce, vlastní aktivita, atd.)? Jaké znalosti a zkušenosti by mohly být potřebné? Čeho je zapotřebí, abych mohl/a své znalosti sdílet? Základní fakta o moderním pracovním prostředí (pracovní prostředí mentees: překerní situace, globalizace, projektová práce atd.)
- Sebeorganizace a sebeřízení: Je mentoring něco pro mě? Za jakých podmínek jsem ochoten/ochotna sdílet své znalosti a zkušenosti („společenský příslib“)? Uvědomění si osobních znalostí: Které mé znalosti jsou relevantní? Které zkušenosti? Profesionální, sociální a metodická kompetence; míra využívání počítačové techniky
- Metody a nástroje mentoringu: Co je mentoring (odlišení od koučingu a konzultací)? Hodnocení potenciálu, přezkoumání současných polí působnosti; dohoda mezi mentorem a mentee (formulování cílů, dodržování rozvrhu, dohodnuté aktivity); dialogové techniky (nedirektivní komunikace, poskytování zpětné vazby, transfer znalostí); krizové a konfliktové řízení pro jednotlivce
- Mentoringový projekt (s mladými lidmi, třeba nezaměstnanými, lidmi na neplacené dovolené, začínajícími podnikateli atd.): Kde je můj trh? Jak najdu mentees? Výběr mentees; dovršení mentoringového projektu; závěrečná prezentace.

Vyučovací formát a metody / učební proces

13 týdnů včetně projektové práce, semestrový kurz; odpovídá 2,5 kreditu ECTS

- přednášky a diskuse; skupinová práce a práce ve dvojicích (např. Jak strukturovat pohovor? Rozbor problému)
- Dodatečně k výše popsaným metodám účastníci také realizují křížový mentoringový projekt s mladšími lidmi, třeba nezaměstnanými, lidmi na neplacené dovolené, začínajícími podnikateli atd.), kteří se chtějí zúčastnit jako mentees a jsou si vědomi experimentálního charakteru tohoto modulu.

Hodnocení: diskuse a zapojení se do výuky; závěrečná projektová prezentace; závěrečná zpětná vazba s diskusí, kde mentees poskytují zpětnou vazbu mentorům; dokumentace vyučovacích hodin.

Moduloví tutoři

Prof. (emeritní) Dr. Herbert Kraus, obchodní manažer, Předseda institutu organizačního řízení a řízení lidských zdrojů, Univerzita ve Štýrském Hradci (1968-2005);

Dr. Helfried Faschingbauer, sociolog a lektor na Univerzitě ve Štýrském Hradci (1971-2002), náměstek ředitele (1994-2002) a výkonný ředitel (2002-2003) zemského úřadu práce ve Štýrském Hradci; po odchodu do důchodu v roce 2004 založil vlastní poradenskou firmu Faschingbauer Consulting s.r.o.

Externí spolupracovník

Technologické centrum Deutschlandsberg GmbH s.r.o. ve spolupráci s magistrátem města Deutschlandsberg; Štýrský úřad práce

Podklady

Zkopírované podklady. Doporučené knihy:

- Carnegie, D. (2006) Wie man Freunde gewinnt: Die Kunst, beliebt und einflussreich zu werden (How to win friends and influence people, 1936). Frankfurt/M.: Fischer.
- Schönbacher, M. (2007) Mein Chef ist ein Arschloch, Ihrer auch? Von Machtmenschen, Feiglingen und Wichtigtuern. München: Goldmann.
- Sprenger, R. K. (2007) Mythos Motivation: Wege aus einer Sackgasse. Frankfurt/M. – New York: Campus.
- Whitmore J. (1994) Coaching für die Praxis: Frankfurt/M. – New York: Campus.

Učební modul zdravotnictví Kardiovaskulární rizikové faktory (Univerzita v A Coruña, Španělsko)

Demografický vývoj představuje pro evropské zdravotnictví velkou výzvu. Zdravotní povědomí každého jednotlivce hraje významnou roli a je třeba ho zkvalitňovat pomocí zdravotní osvěty.

Cílová skupina

Starší účastníci bez omezení, především:

- členové svazu důchodců v A Coruña (starší účastníci)
- univerzitní studenti zapsaní do kurzu gerontologie na Univerzitě v A Coruña (mladší účastníci)

Učební výsledky

V modulu účastníci získají následující dovednosti:

- prokázat, že získali znalosti o nejdůležitějších kardiovaskulárních rizikových faktorech
- předávat a vysvětlovat je dalším skupinám občanů
- diskutovat a argumentovat o přednášených tématech
- chápat a respektovat jiné přístupy ke zdraví
- efektivně využívat počítačové znalosti
- uplatňovat přednášené zdravotní návyky ve svém každodenním životě
- kriticky analyzovat články a texty o kardiovaskulárních rizicích
- vypracovávat a hodnotit podklady o zdravých návycích a kardiovaskulárních rizicích

Obsah

Zdravotnický modul se zabývá kardiovaskulárními rizikovými faktory a nabízí teoretický a praktický základ k tématům zdravotního stavu:

- vysoký krevní tlak (normální hodnoty krevního tlaku, odchylky, faktory zvyšující krevní tlak, návyky napomáhající normalizaci)
- zdravý jídelníček (výhody vyvážené stravy pro udržení zdraví; potravinová pyramida a nutriční prvky: uhlohydráty, tuky, lipidy, proteiny, vitamíny, minerály atd.)
- kouření (kouření jako nejvýznamnější rizikový faktor periferních onemocnění cév, protože podporují ukládání tuků v tepnách a zvyšují napětí v tepnách)
- nedostatek pohybu; sedavý způsob života (různé typy nepohyblivosti, atd.)

- tělesná aktivita a kardiovaskulární rizikové faktory (výchozí koncepce: tělesná aktivita, cvičení, sport, tělesný stav; rozdíl mezi aerobním a anaerobním cvičením)
- stres jako kardiovaskulární rizikový faktor (jak stres ovlivňuje tělo: migrény, vysoký krevní tlak, srdeční arytmie, imunní systém atd.; nacvičování relaxačních technik; terapie kognitivního chování)
- deprese a selhání srdce (základní příznaky ve fyzickém stavu, v chování a vědomí; charakteristika depresí u starých osob; zákroky a léčba; vzájemné působení depresí a kardiovaskulárních onemocnění)
- estrogény a menopauza (raná a pozdní menopauza; hlavní příznaky menopauzy; vzájemné působení s kardiovaskulárními chorobami)
- cukrovka; obezita (různé rizikové faktory kardiovaskulárních onemocnění, které mohou být dědičné i nabyté, spojené s životním stylem v industrializované společnosti atd.)
- psychosociální faktory; zdravé návyky (různé rizikové faktory kardiovaskulárních onemocnění, které mohou být dědičné i nabyté, spojené s životním stylem v industrializované společnosti, preventivní opatření)
- zástava srdce a dýchání; první pomoc (rozdíly mezi naléhavými a nouzovými stavy; nejčastější nouzové stavy starých osob, jako zástava srdce a dýchání po dušení nebo utopení; pády a fraktury kyčlí, vážné srdeční příhody apod.)

Vyučovací formát a metody / učební proces

15 týdnů; 3 kredity ECTS

- dvě hodiny týdně – celkem 32 teoretických a praktických hodin, přednášejí experti
- samostudium
- audiovizuální podpora (ppt)
- učební podklady speciálně vypracované pro tento modul
- čtení doporučených článků
- učební videofilmy
- speciální televzdělávací platforma s veškerými učitelskými podklady modulu

Hodnocení: Probíhá průběžné hodnocení účastníků při všech hodinách. Na konci každé tematické sekce účastníci odpovídají na otázky, kde expert zjišťuje, jak si osvojili znalosti daného tématu. Kromě toho se v poslední hodině koná hodnocení účastníků. Každý tutor připravuje pět otázek ke každému probranému tématu. Účastníci vybírají správnou odpověď ze tří možných (pouze jedna je správná). Účastníci jsou rozděleni do dvou stejně silných skupin a postupně zodpovídají zadané otázky.

Moduloví tutoři

Profesor José C. Millán Calenti, PhD, gerontolog; Ana Masada, PhD, biologka; Isabel González-Abraldes, psychologka.

Odborníci ve funkci přednášejících v tomto modulu jsou autorizováni jako vyučující a mají odpovídající zkušenosti ve vzdělávání (přednášky, postgraduální studia, doktoráty) a angažují se také ve vzdělávání starších (především se účastní Aktivní univerzity pro starší na Univerzitě v A Coruña) a pravidelně se účastní konferencí adresovaných starším lidem.

Externí spolupracovníci

Svaz důchodců v A Coruña

Podklady

Učební modul sestává z přednášek a diskusí za podpory audiovizuálních médií. Didaktické podklady (ve formátu Word nebo PDF) jsou pro studující k dispozici na e-learningové platformě. V modulu jsou využívány různé pedagogické metody. Studující mají přístup k univerzitní knihovně v A Coruña.

Nové technologie se stávají samozřejmou součástí každodenního života v Evropě. Počítačové znalosti a zacházení s novými médii jsou základním předpokladem aktivní účasti na evropské společnosti; bez nich hrozí starším lidem vyloučení ze společnosti.

Cílová skupina

Mladší a starší senioři; účastníci musí ovládat základy práce s počítačem (MS Windows XP, internet a e-mail) a základy angličtiny potřebné pro ovládání počítače; senioři s dobrými znalostmi počítačové techniky jako dobrovolníci, kteří se chtějí naučit, jak předávat své schopnosti příslušníkům své generace i jiným.

Učební výsledky

V kurzu účastníci získají následující dovednosti:

- kontaktovat přátele pomocí multimediální techniky
- zpracovávat digitální fotografie, skenovat dokumenty, vypracovávat krátké videoprezentace
- instalovat nové aplikace
- pracovat s mentorem či „kamarádem“ jiného věku
- respektovat obtíže, které mohou mít účastníci jiné věkové skupiny
- vypracovat produkt, který zprostředkuje výhody kurzu členům jiných skupin

Obsah

Znalosti získané v tomto specializovaném kurzu umožní účastníkům výrazně rozšířit množství aktivit, při kterých se používá PC i jiné moderní informační systémy. Starší účastníci se naučí modifikovat, archivovat a kvalifikovaně používat audio a video materiály. Zpracovávané informace se týkají veřejného života (rádio, televize, časopisy, noviny) stejně jako událostí v rodině a mezi přáteli. Během individuálních hodin se účastníci seznámí s teoretickým základy mediální digitalizace a možnostmi zpracování. Naučí se pracovat s následujícími aplikacemi, které jsou k dispozici na internetu:

- IrfanView
- WinAmp
- Skype
- Windows Movie Maker
- Speech synthesis

Výuka bude zaměřena na procvičování práce s těmito nástroji:

- audio soubory (MP3)
- digitální kamera, webová kamera, skener
- stahování, instalování a práce s různými programy
- Windows Movie Maker na tvorbu vlastních videofilmů

Několika hodin se zúčastní „ostřílení“ uživatelé nových technologií. Jejich význam nespočívá jen v roli rádce, ale také jako vzor pro starší účastníky. Účastníci se mají naučit a poté zkusit motivovat další potenciální studenty ze své nebo jiné věkové skupiny. Účastníci musí předvést před větším publikem, čemu se v kurzu naučili. Závěrečná prezentace bude adresována jiným studentům Univerzity třetího věku VUT Brno.

Vyučovací formát a metody / učební proces

12 týdnů, dvouhodinová vyučovací jednotka jednou týdně; odpovídá 2 kreditům ECTS

- maximálně 15 účastníků v kurzu
- cvičení, otázky a odpovědi
- skupinové práce (fotogalerie atd.)
- individuální učební podpora pokročilými studenty (ve vybraných vyučovacích hodinách)
- na jednom počítači pracuje pouze jeden uživatel (počítačová laboratoř Univerzity třetího věku, oddělení počítačových věd, stavební fakulta)
- vybavení: PCs s multimediální výbavou (sluchátka, mikrofon, webová kamera), datový projektor, digitální kamera, tiskárna, skener

Účastníci mají přístup k počítačovému vybavení pro samostudium, na přípravu závěrečné prezentace a procvičování nových znalostí.

Hodnocení: zapojení se do výuky, prezentace závěrečné skupinové práce

Moduloví tutoři

Michal Vojkůvka MSc., počítačová věda a technika; asistent oddělení počítačové vědy, stavební fakulta, VUT Brno; některé vyučovací hodiny budou doprovázet dobrovolní instruktoři – senioři s dobrými znalostmi počítačů.

Externí spolupracovník

Asociace Univerzit třetího věku, ČR

Podklady

- J. Pecinovský: Upravujeme digitální; J. Lapáček: Počítač v domácnosti; J. Kuneš: Skype – telefonujeme přes Internet
- webové stránky (vytvořené speciálně pro tento kurz: <http://www.vojkuvka.cz/addlife>)

Učební modul udržitelnost a rozvoj Nástroje a metody udržitelnosti při změnách v regionech a podnikání (Univerzita ve Štýrském Hradci, Rakousko)

Trvale udržitelný rozvoj evropských regionů a podnikatelských sfér dominuje evropskou agendu. Do evropských strategií je třeba začlenit tzv. lokální akce se zapojením mnoha různých aktů všech věkových skupin.

Cílová skupina

Smíšená skupina studentů (zeměpis, environmentální vědy atd.) a účastníci dané komunity, např. odborníci či důchodci se zájmem o dané téma.

Detailní předpoklady:

- studující musí mít dokončené bakalářské studium. Kromě toho musí tutorům kurzu zaslat motivační dopis
- účastníci z komunity: motivační dopis a/nebo pohovor s akademickým koordinátorem programu

Učební výsledky

V kurzu účastníci získají následující dovednosti:

- porozumět základním tématům v souvislosti s trvale udržitelným rozvojem regionů a podnikání
- aplikovat metody a nástroje udržitelnosti ve vlastní sféře podnikání a každodenním životě
- motivovat další občany pro projekty udržitelnosti ve vlastním poli působnosti a každodenním životě

Obsah

Kurz je rozdělen do tří částí:

1. část – úvod:

- úvod do trvale udržitelného rozvoje (historie, současné trendy a systémový přístup)
- úvod do řízení změn v podnikání a regionech
- diskuse o globálních systémech a jejich vzájemných vlivech

2. část – metody:

- metody analýzy systémů, sítí a zainteresovaných skupin
- metody účasti na regionálním rozvoji a podnikání
- diagram dopadů a vztahů

3. část – aplikace metod:

- lokální a regionální procesy
- výkaznictví o trvalé udržitelnosti
- evropské a celosvětové kooperační programy trvale udržitelného rozvoje

Vyučovací formát a metody / učební proces

3týdenní kurz ve čtyřech blocích, 3 kredity ECTS, odpovídá 3 kreditům ECTS pro externí účastníky

- přednášky
- diskuse
- skupinové práce
- práce ve dvojicích
- interaktivní kolaborativní workshopy pod vedením zainteresovaných osob
- využívání interaktivních pracovních metod jako např. „World Café“ (<http://www.theworldcafe.com/>).
- samostudium zahrnující vyhledávání na internetu a v literatuře jako příprava na úkoly v jednotlivých hodinách

Hodnocení: skupinová práce, ústní prezentace; řešení problémů a rozvíjení plánů na základě rozboru konkrétních případů pomocí různých metod, např. řízení změn; dokumentace (prováděná zčásti ve dvojicích sestávajících z jednoho studujícího a jednoho staršího externího účastníka).

Modulový tutor

Clemens Mader, MSc, Regionální expertní centrum – výuka trvale udržitelného rozvoje, Štýrský Hradec (RCE Graz-Styria) na Institutu zeměpisu a prostorového výzkumu, Univerzita ve Štýrském Hradci; na této univerzitě promoval v roce 2004 prací o environmentálních systémových vědách se zaměřením na prostorový výzkum; v současnosti pracuje na doktorátu v řízení změn v regionech – transdisciplinární procesy změn v regionech. Tento modul vyvinul ve spolupráci s Prof. Dr. Friedrichem M. Zimmermannem, vedoucím Institutu zeměpisu a prostorového výzkumu na Univerzitě ve Štýrském Hradci; dřívějším vicerektorem pro výzkum a předávání znalostí. RCE Graz-Styria byla založena v listopadu 2006 a je součástí globální sítě RCEs v rámci Dekády vzdělávání pro udržitelný rozvoj OSN (2005 - 2014). Zaměřuje se na iniciování akcí udržitelného regionálního rozvoje a vzdělávání pro udržitelný rozvoj spolu s partnerskými institucemi v regionu.

Externí spolupracovníci

Regionální centrum Kirchbach KB5; externí experti čtou přednášky a diskutují o svých zkušenostech s účastníky (pozdání jsou mj. M. Spiecker, Univerzita ve Witten Herdecke, Německo; G. Vötsch, Rakouská národní banka, Vídeň)

Technologické centrum Deutschlandsberg GmbH s.r.o. ve spolupráci s magistrátem města Deutschlandsberg

Podklady

- Abouleish, I. (2004) Die Sekem Vision – Eine Begegnung zwischen Orient und Okzident. Mayer.
- Adomssent M. et al. (2006) Higher Education for Sustainability – New Challenges from a Global Perspective. Frankfurt/M.: VAS.
- Baer, W. (2002) Bildung und Lernen im Zeichen der Nachhaltigkeit. Schwalbach: Wochenschauverlag.
- Brundtland, G. H. (1987) Our common future. Oxford: Oxford University Press.
- Eigner, Ch. (2008) UN/FAIR Trade – Die Kunst der Gerechtigkeit. Wien: Springer.
- Ekart, F. (2005) Das Prinzip Nachhaltigkeit. München: C. H. Beck.
- Karl-Franzens-Universität Graz (2005) Nachhaltige Bildung für Alle. Graz: Leykam.
- Meadows, D. (1972) Die Grenzen des Wachstums. Stuttgart: Deutsche Verlags Anstalt.
- Nuscheler, F. (2005) Entwicklungspolitik. J. H. W. Dietz.
- Prahalad, C. L. (2002) The Fortune at the bottom of the pyramid. Upper Saddle River: Wharton School Publishing.
- Senge, P. (1999) Die Fünfte Disziplin. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Senge, P. & Scharmer, C. O. (2004) Presence – An exploration of profound change in people, organizations and society. New York: Doubleday.
- Stiglitz, J. (2002) Globalization and its discontents. London: Penguin Books.
- Stoltenberg, U. (2005) Nachhaltigkeit ist machbar. Waldkirchen: Verlag Akademischer Schriften.
- UNESCO (2002) Teaching and learning for a sustainable development: A Multimedia teacher education programme.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE Tool Kit

CZ

ADD LIFE European Tool Kit jako souprava nástrojů pro vývoj mezigeneračního vzdělávání na úrovni vysokoškolského vzdělání

Účelem je představit Vám nejlepší zkušenosti a získané poznatky v oblasti mezigeneračního vzdělávání, jež byly získány v projektu ADD LIFE. Máte-li zájem o to, aby se Vaše univerzita otevřela studujícím různých generací a chcete-li zjistit, jak se generace mohou učit od sebe navzájem, naleznete v tomto nástroji užitečné informace.

DE

Das **ADD LIFE Europäische Tool Kit** für die Entwicklung intergenerationellen Lernens im Universitäts- und Hochschulwesen

Dieses Tool Kit bietet Ihnen einen Einblick in die Erfahrungen, die im ADD LIFE Projekt in der praktischen Umsetzung intergenerationellen Lernens gemacht wurden. Wenn Sie daran interessiert sind, Ihre Universität für gemischte Altersgruppen zu öffnen und zu erfahren, wie Generationen voneinander lernen können, werden Sie in diesem Tool Kit hilfreiche Informationen finden.

EN

The **ADD LIFE European Tool Kit** for Developing Inter-generational Learning in Higher Education

This Tool Kit is designed to introduce you to the best practice in inter-generational learning developed in the ADD LIFE project. If you are interested in opening your University to mixed-age learners and investigating how the generations can learn from each other, you will find useful information in this Tool Kit.

ES

ADD LIFE, Tool Kit europeo para el desarrollo del aprendizaje intergeneracional en la educación superior

Este Tool Kit está diseñado para presentarle los mejores ejemplos prácticos en el aprendizaje intergeneracional desarrollados en el marco del proyecto ADD LIFE. Si usted está interesado en abrir las puertas de su universidad a alumnos de diferentes edades y en investigar cómo pueden aprender unas generaciones de otras, este programa contiene información de gran utilidad.

FI

ADD LIFE – eurooppalainen työkalupakki sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittäjille

Tämän työkalupakin tarkoituksena on esitellä ADD LIFE -hankkeessa kehitettyjä sukupolvet ylittävän opiskelun parhaita käytänteitä. Jos olet kiinnostunut avaamaan yliopistosi eri ikäryhmien opiskelijoille ja selvittämään, miten eri sukupolvet voivat oppia toinen toisiltaan, löydät työkalupakista hyödyllistä tietoa.

HU

ADD LIFE Európai Eszköztár intergenerációs oktatási programok fejlesztéséhez a felsőoktatásban

Az ADD LIFE Projekt Eszköztár betekintést ad az intergenerációs tanulás kísérleti programja során szerzett gyakorlati tapasztalatokba. Ha érdekelt abban, hogy felsőoktatási intézményében intergenerációs csoportban tanuljanak a hallgatók, bizonyára sok hasznos információt talál ebben az eszköztárban.

E-MAIL: add-life@uni-graz.at
DOWNLOAD: <http://add-life.uni-graz.at>

Education and Culture

Socrates

Grundtvig

Hlavní partneři: koordinátor: Univerzita ve Štýrském Hradci (AT); Vysoké učení technické v Brně (CZ); Univerzita Goldsmiths v Londýně (UK); Letní univerzita v Jyväskylä (FI); Univerzita v Pécsi (HU); Univerzita v A Coruña (ES); Evropská síť univerzit dalšího vzdělávání – EUCEN (BE) | **Podpůrní partneři:** Technologické centrum Deutschlandsberg GmbH ve spolupráci s magistrátem města Deutschlandsberg (AT); Asociace univerzit třetího věku (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); Univerzita v Kielu (DE); Asociace vzdělávacích center – Dům občanských komunit (HU); Regionální svaz duchodců v A Coruña (ES); Evropská asociace pro vzdělávání dospělých – EAEA (BE)

Full Partners: Koordinatorin: Universität Graz (AT); Vysoké učení technické v Brně (CZ); Goldsmiths University of London (UK); Jyväskylän kesäyliopisto (FI); Pécsi Tudományegyetem (HU); Universidad de A Coruña (ES); EUCEN – European University Continuing Education Network (BE) | **Associate Partners:** Technologiezentrum Deutschlandsberg GmbH – In Kooperation mit der Stadtgemeinde Deutschlandsberg (AT); Asociace univerzit třetího věku (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); Christian-Albrechts-Universität zu Kiel (DE); Nevelők Háza Egyesület – Civil Közösségek Háza (HU); Asociación Provincial de Pensionistas y Jubilados de A Coruña – UDP (ES); EAEA – European Association for the Education of Adults (BE)

This project has been funded with support from the European Commission within the framework of the Socrates Grundtvig programme. Grundtvig 1-project No. 229596-CP-1-2006-1-AT-GRUNDTVIG-G1 (2006–2008)